

**ДЕРЖАВНА СЛУЖБА СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СТАТИСТИКИ, ОБЛІКУ
ТА АУДИТУ**

**КАФЕДРА ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ ТА
СТРАХУВАННЯ**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ,
СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ**

з навчальної дисципліни
ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВ
(назва навчальної дисципліни)

галузі знань 05	«Соціальні та поведінкові науки»
спеціальності 051	«Економіка» (шифр і назва спеціальності)
освітньої програми	«Прикладна статистика та бізнес-аналітика» (шифр і назва програми)
факультету	обліково-статистичного (назва факультету)

Київ
2023 рік

Заїчко І. В. Методичні рекомендації для виконання практичних, семінарських занять з дисципліни «Фінанси підприємств» для здобувачів вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» освітньо-професійної програми «Прикладна статистика та бізнес-аналітика»: методичні рекомендації. Київ: НАСОА, 2023. 78 с.

Рецензенти:

Бондарук Т. Г., д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Національної академії статистики, обліку та аудиту.

Бедринець М. Д., к.е.н., доцент, доцент кафедри публічних фінансів Державного податкового університету.

Затверджено на засіданні кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Протокол від «12» січня 2023 року № 10

Схвалено Вченою радою фінансово-економічного факультету НАСОА
Протокол від «16» січня 2023 року № 7

Викладено методичні рекомендації з підготовки практичних, семінарських занять з дисципліни «Фінанси підприємств» для здобувачів вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» освітньо-професійної програми «Прикладна статистика та бізнес-аналітика». Методичні рекомендації призначені для використання при підготовці до практичних, семінарських занять здобувачів. Містять короткий теоретичний опис тем лекційних занять, питання для самоконтролю знань; теми семінарських і практичних занять; дискусійні питання; методи навчання, оцінки та критерії оцінки стану виконання студентами семінарських (практичних) занять; список рекомендованої літератури.

©Заїчко І. В.
©НАСОА, 2023 рік.

ЗМІСТ

Загальні положення	4
Короткий теоретичний опис тем лекційних занять з навчальної дисципліни, питання для самоконтролю знань	7
Теми семінарських і практичних занять	26
Перелік дискусійних питань що виносяться на обговорення за кожною темою навчальної дисципліни	28
Ситуаційні завдання, задачі та вправи за кожною темою, які розглядаються на семінарських (практичних) заняттях з навчальної дисципліни	37
Методи навчання, контролю та критерії оцінки стану виконання студентами семінарських (практичних) занять з навчальної дисципліни	66
Питання для підсумкового контролю	73
Рекомендована література	76

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.

Фінансова підприємств визначають не тільки результати їх діяльності, а й формують вплив на всю фінансову систему держави, оскільки вони функціонують у сфері суспільного виробництва, створюючи валовий внутрішній продукт, матеріальні та соціальні блага. Динамічний розвиток фінансової сфери та фінансових відносин, потребують виховання фінансових експертів з глибоким розумінням теорії і практики фінансових відносин економічних суб'єктів, вмінням формувати фінансові ресурси, здійснювати фінансове планування, а також організацію та управління корпоративною фінансовою діяльністю, тому вивчення дисципліни «Фінанси підприємств», яка займає провідне місце у підготовці здобувачів, що навчаються за спеціальністю «Фінанси, банківська справа та страхування» є досить важливим.

Вивчення дисципліни покликане сприяти формуванню у майбутніх фахівців з фінансів, банківської справи та страхування глибоких знань з основних тем. Вивчення матеріалу починається з розкриття сутності фінансів та фінансових ресурсів, змісту фінансових відносин, організації та регулювання фінансової діяльності підприємств. Приділено увагу вивченню питань організації грошового обороту та грошовим розрахункам підприємств зі своїми контрагентами. Розглядаються характеристика та елементи управління активами підприємств. Достатню увагу присвячено джерелам фінансування активів, змісту капіталу та основним підходам до його оптимізації. Особливою темою винесено на розгляд порядок кредитування суб'єктів господарювання, сучасні його форми та види. Вивчаються джерела доходів, склад поточних витрат та основи управління прибутком підприємств. Особливі теми присвячені оцінці фінансового стану та фінансовому плануванню на рівні підприємств. Завершується вивчення матеріалу фінансовими проблемами щодо банкрутства та фінансової санації підприємств.

Для закріплення теоретичного матеріалу, опрацьованого на лекційних заняттях, підготовка фахівців, обізнаних із управлінням фінансів підприємств за ринкових умов господарювання, передбачає проведення семінарських (практичних) занять з навчальної дисципліни, які дозволяють набувати та опановувати навички та вміння фінансових розрахунків, обґрунтування фінансових рішень на основі планування, аналізу, оцінювання фінансового стану та застосування інших методів організації фінансів підприємств.

Методичні рекомендації для виконання практичних, семінарських занять з дисципліни «Фінанси підприємств» для здобувачів вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» освітньо-професійної програми «Прикладна статистика та бізнес-аналітика», яка відноситься до дисциплін вибіркових освітніх компонентів підготовки бакалаврів з економіки, містять матеріал для практичної підготовки майбутніх фахівців з фінансів, а саме: короткий теоретичний опис тем лекційних занять з навчальної дисципліни, питання для самоконтролю знань, які сприяють розвитку творчих здібностей і

практичних навичок майбутніх фахівців, їх адаптивних можливостей і готовності до професійної співпраці; теми семінарських і практичних занять; дискусійні питання, що виносяться на обговорення за кожною темою навчальної дисципліни; методи навчання, оцінки та критерії оцінки стану виконання студентами семінарських (практичних) занять з навчальної дисципліни; список рекомендованої літератури (базова, допоміжна, інформаційні ресурси), необхідної для цілеспрямованої роботи здобувача при підготовці до практичних та семінарських занять.

Завдання (навчальні цілі) дисципліни сфокусовано на вивчення теоретичних основ функціонування галузі фінансів підприємств; вміння застосування окремих методів і положень фінансової науки; з'ясування сутності фінансових ресурсів підприємств, методів і джерел їх формування, організації фінансової діяльності підприємств; набуття навичок здійснення розрахунків грошових надходжень, прибутку і його розподілу, впливу оподаткування на використання прибутку, визначення потреби в обігових коштах, джерел фінансування відтворення основних виробничих фондів; оволодіння методами оцінки фінансового стану, фінансового планування, санації підприємств.

Після вивчення навчальної дисципліни «Фінанси підприємства» здобувач повинен

знати:

тенденції та актуальні проблеми фінансів підприємств в Україні; нормативно-правову базу щодо організації діяльності та функціонування фінансів підприємств; основні параметри фінансової діяльності та фінансової роботи на підприємствах в Україні; механізми функціонування бюджетної і податкової систем України та враховувати їх особливості з метою організації обліку, вибору системи оподаткування та формування звітності на підприємствах; напрями підвищення ефективності формування фінансових ресурсів, їх розподілу та контролю використання на рівні підприємств різних організаційно-правових форм власності; застосовувати знання державної мови для формування ділових паперів і спілкування у професійній діяльності.

вміти:

добирати та систематизувати інформацію економічного характеру для характеристики окремих проблем фінансів підприємства; готувати та презентувати результати роботи (зрозуміле і недвозначне донесення власних висновків, а також знань та пояснень, що їх обґрунтують, до фахівців, зокрема до осіб, які навчаються; використовувати сучасні технології навчання; пояснювати та доносити до фахівців і нефахівців економічну інформацію, ідеї, проблеми, рішення; саморозвиватися і самовдосконалюватися; самостійно вирішувати завдання (в т.ч. демонструючи навички письмової роботи), працювати в команді, проявляти лідерські якості, відповідати за результати своєї діяльності, дотримуватися етичних принципів, поважати індивідуальне та культурне різноманіття, бути критичним і самокритичним

Найменування компетентностей, формування яких забезпечує вивчення навчальної дисципліни:

СК12. Здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення.

СК13. Здатність проводити економічний аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, оцінку їх конкурентоспроможності.

Попередні вимоги до опанування навчальної дисципліни

– наявність систематичних та ґрунтовних знань з компонентів професійної підготовки освітньої програми, зокрема: Історія економіки та економічної думки, Макроекономіка, Мікроекономіка, Основи економічної науки.

– володіння сучасними методами збору, обробки та аналізу фінансово-економічної інформації; елементарними навичками публічних виступів.

Програмні результати навчання:

10. Проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, визначати функціональні сфери, розраховувати відповідні показники які характеризують результативність їх діяльності.

21. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.

**КОРОТКИЙ ТЕОРЕТИЧНИЙ ОПИС ТЕМ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ З
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ,
ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ЗНАТЬ**

***ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСІВ
ПІДПРИЄМСТВ ТА ЙОГО ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ.***

Тема 1. Фінанси підприємств, сутність, функції, організація.

Мета: поглибити знання здобувачів щодо сутності фінансів підприємств; виробити практичні навички при побудові порівняльних таблиць; усвідомити значення фінансів та фінансових ресурсів підприємств.

Здобувач повинен знати:

- сутність і функції підприємств;
- групи фінансових відносин;
- передумови ефективного функціонування фінансів підприємств;
- структуру фінансової системи України;
- сутність і функції фінансів в цілому;
- організаційно правові форми підприємств.

Здобувач повинен вміти:

- визначати специфічні ознаки фінансів держави і фінансів підприємств;
- визначати загальні ознаки;
- виділяти специфічні ознаки.

Короткий теоретичний опис теми.

Поняття й сутність фінансів підприємств. Функції фінансів як внутрішня властивість і форма вияву їх сутності. Фінанси підприємств за умов формування ринкової економіки. Сфери фінансових відносин підприємств. Фінансові відносини між підрозділами підприємств, між суб'єктами господарювання, з державою, з банками, страховими компаніями.

Фінансові ресурси підприємств. Функції фінансів підприємств. Грошові доходи, грошові фонди, фінансові ресурси підприємств. Методи й способи формування фінансових ресурсів. Джерела формування фінансових ресурсів. Внутрішні й зовнішні джерела. Власні, позичені та залучені кошти. Державне регулювання формування фінансових ресурсів підприємств.

Фінансові відносини та фінансова діяльність підприємств. Основи організації фінансів підприємств: саморегулювання, самоокупність, самофінансування. Особливості організації фінансів залежно від форми власності, галузі економіки, організації бізнесу, сфери діяльності.

Фінансова діяльність підприємства. Регулювання та організація фінансової діяльності підприємств. Зміст, завдання та організація фінансової роботи на підприємствах.

Питання для самоконтролю знань

1. Дайте визначення поняття «фінансів підприємств» та охарактеризуйте їх роль в умовах ринкової економіки.
2. Назвіть та охарактеризуйте функції фінансів підприємств.
3. Охарактеризуйте фінанси підприємств у розрізі їх об'єктів і суб'єктів.
4. Назвіть внутрішні та зовнішні фінансові відносини підприємств.
5. Дайте визначення понять «фінансові ресурси» та «грошові фонди підприємств».
6. Назвіть основні класифікаційні групи фінансових ресурсів підприємств.
7. Назвіть принципи організації фінансів підприємств.
8. Назвіть основні види організації фінансів підприємств.
9. Охарактеризуйте основні принципи організації підприємств, що функціонують на основі комерційного розрахунку, як неприбуткові та на основі кошторисного фінансування.
10. Дайте визначення поняття «фінансовий механізм підприємства» та охарактеризуйте його роль у забезпеченні ефективного функціонування підприємства.
11. Назвіть зміст, задачі та напрямки організації фінансової роботи на підприємствах.

Рекомендована література:

Базова: [1, 2, 4, 8]

Допоміжна: [1, 2, 3, 5, 9, 13]

Інформаційні ресурси: [1, 2, 3, 7, 8]

Тема 2. Грошовий оборот. Організація грошових розрахунків.

Мета: формування та закріплення знань здобувачів про основні форми безготівкових розрахунків і механізм їх здійснення; виробити у здобувачів почуття відповідальності щодо дотримання платіжної дисципліни.

Здобувач повинен знати:

- форми безготівкових розрахунків;
- платіжні документи які застосовуються при безготівкових розрахунках;
- види платіжних документів;
- сферу застосування безготівкових розрахунків;
- ознаки класифікації безготівкових розрахунків;
- принципи організації безготівкової розрахунків
- економічні і фінансові санкції системи розрахунків і платежів.

Здобувач повинен вміти:

- розрізняти форми розрахунків;
- пояснити схему розрахунків по кожній формі.

Короткий теоретичний опис теми.

Сутність і значення грошових розрахунків у діяльності підприємств. Принципи організації розрахунків.

Порядок відкриття підприємствами розрахункового, поточного, валютного, позичкового, депозитного та інших рахунків у банку. Використання коштів з розрахункового рахунку.

Форми безготівкових розрахунків. Розрахунки платіжними дорученнями, платіжними вимогами-дорученнями, акредитивами, векселями, платіжними вимогами.

Розрахунки за надання факторингових послуг підприємствам. Вимоги до їх проведення й сфера використання.

Готівково-грошові розрахунки на підприємстві та сфера їх застосування. Організація грошово-готівкових розрахунків.

Розрахунково-платіжна дисципліна, її зміст і значення для забезпечення господарської діяльності. Порядок пред'явлення претензій по розрахунках. Економічні й фінансові санкції у системі грошових розрахунків і платежів.

Економічна характеристика, склад і класифікація грошових надходжень підприємств.

Виручка від реалізації продукції (робіт, послуг). Фактори, які впливають на величину виручки. Особливості формування виручки від реалізації на підприємствах різних галузей економіки. Розрахунок та планування виручки.

Формування виручки від реалізації продукції в часі. Визначення моменту реалізації. Розподіл виручки від реалізації продукції. Формування валового й чистого доходу. Грошові надходження від іншої реалізації: основних засобів, матеріалів, нематеріальних активів, інші надходження.

Надходження від фінансових інвестицій: дивіденди від корпоративних прав, від державних цінних паперів. Проценти, нараховані підприємствам по депозитних рахунках. Надходження коштів від здавання в оренду основних фондів, від застосованих фінансових санкцій.

Бюджетні дотації, субвенції. Отримання фінансової допомоги. Страхові відшкодування.

Питання для самоконтролю знань

1. Дайте визначення поняття «грошового обороту» та охарактеризуйте напрямки діяльності підприємства з яким він пов'язаний.
2. Назвіть та охарактеризуйте форми грошового обороту на підприємстві.
3. Охарактеризуйте безготівкову форму розрахунків і окресліть сферу її застосування.
4. Охарактеризуйте розмежування грошового обороту на безготівковий та готівковий.
5. Назвіть основні класифікаційні ознаки безготівкових розрахунків.
6. Назвіть платіжні документи, що застосовуються під час безготівкових розрахунків.

7. Охарактеризуйте готівкову форму розрахунків і окресліть сферу її застосування.
8. Назвіть принципи організації безготівкових розрахунків.
9. Дайте визначення поняття «платіжна дисципліна» та охарактеризуйте наслідки її порушення.
10. Назвіть способи зміцнення платіжної дисципліни на підприємстві.

Рекомендована література:

Базова: [3, 5, 6]

Допоміжна: [3, 6, 7, 8]

Інформаційні ресурси: [1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9]

Тема 3. Активи підприємства: формування та оцінка

Мета: розширити та закріпити знання здобувачів про майновий потенціал підприємства, склад основних засобів та джерел їх фінансування; показати значення основних засобів та капітальних вкладень у фінансово – господарській діяльності підприємства; розширити знання здобувачів про оборотні кошти та результати діяльності підприємства; виробити раціональне відношення до джерел формування оборотних коштів. Сприяти розширенню економічного мислення щодо залучення інвестицій.

Здобувач повинен знати:

- класифікацію основних засобів;
- вартість основних засобів;
- сутність та об'єкти амортизації основних засобів;
- методи амортизації;
- джерела фінансування капітальних вкладень;
- сутність і склад оборотних коштів;
- роль оборотних коштів у діяльності підприємства;
- джерела формування оборотних коштів;
- способи залучення банківських кредитів та коштів інших суб'єктів господарювання;
- шляхи прискорення оборотності оборотних коштів.

Здобувач повинен вміти:

- виділяти основні групи основних засобів згідно норм амортизації ;
- характеризувати методи амортизації;
- пояснити склад первісної вартості основних засобів;
- вказати переваги і недоліки джерел фінансування капітальних вкладень.

Короткий теоретичний опис теми.

Поняття та склад майнового потенціалу підприємства. Майнові цінності суб'єктів господарювання. Майбутня економічна вигода.

Активи підприємства, їх сутність та класифікація. Ліквідність активів. Групування активів підприємств за рівнем ліквідності. Вартісна оцінка активів.

Необоротні активи: сутність, оцінка та ефективність використання у підприємствах. Характерні риси необоротних активів. Склад необоротних активів. Загальні характеристики необоротних активів. Додаткові характеристики необоротних активів. Незавершені капітальні інвестиції. Довгострокові фінансові інвестиції. Довгострокова дебіторська заборгованість. Інші необоротні активи. Основні засоби. Класифікація основних засобів.

Оборотні активи: сутність, склад та ефективність руху. Сутність і принцип організації оборотних коштів. Оборотні кошти як фінансові ресурси підприємств, вкладені в оборотні виробничі засоби і засоби обігу.

Власні і запозичені оборотні кошти, джерела їх формування.

Формування нормативу власних оборотних коштів як планової величини вкладень фінансових ресурсів підприємства у виробничі запаси, незавершене виробництво, інші елементи оборотних виробничих засобів і в готову продукцію. Методи нормування запасів сировини, матеріалів, палива, тари, запасних частин, незавершеного виробництва, готової продукції.

Планування та фінансування приросту нормативу власних оборотних коштів.

Поняття про раціональне використання оборотних коштів, показники ефективності використання оборотних коштів. Наднормативні запаси нормованих товарно-матеріальних цінностей та дебіторська заборгованість – основні канали позапланового відведення оборотних коштів. Контроль фінансової служби підприємства за раціональним використанням оборотних коштів.

Політика формування активів підприємства. Етапи процесу управління активами. Визначення потреби в окремих видах активів. Вихідні передумови обґрунтування політики формування активів. Визначення потреби в активах нового підприємства. Норми оборотних активів.

Оптимізація складу та оцінка вартості активів підприємств. Виробничий та операційний леверидж. Методи оцінки вартості сукупних активів підприємства як цілісного майнового комплексу. Балансова оцінка. Оцінка вартості заміщення. Ринкова оцінка. Оцінка за капіталізацією прибутку.

Питання для самоконтролю знань

1. Дайте визначення поняття «основні засоби» підприємства та охарактеризуйте їх склад та структуру.
2. Перерахуйте основні класифікаційні ознаки основних засобів підприємства та дайте їх характеристику.
3. Назвіть та охарактеризуйте показники забезпечення підприємства основними засобами та показники стану основних засобів підприємства.

4. Охарактеризуйте показники ефективності використання основних засобів підприємства.
5. Дайте визначення поняття «знос об'єкта» та «амортизація» та назвіть методи нарахування амортизації основних засобів.
6. Дайте визначення поняття «капітальні вкладення» підприємства та охарактеризуйте бюджет капітальних витрат.
7. Назвіть та охарактеризуйте джерела фінансування капітальних вкладень.
8. Охарактеризуйте порядок фінансування витрат на поліпшення основних засобів.
9. Дайте визначення поняття «оборотні кошти» підприємства та охарактеризуйте їх склад та структуру.
10. Назвіть основні класифікаційні ознаки оборотних коштів підприємства.
11. Охарактеризуйте функції оборотних коштів підприємства.
12. Дайте характеристику основним принципам організації оборотних коштів підприємства.
13. Дайте визначення поняття «норма» та «норматив» оборотних коштів підприємства.
14. Назвіть методи нормування та охарактеризуйте їх.
15. Назвіть та охарактеризуйте джерела формування оборотних коштів підприємства.
16. Назвіть та охарактеризуйте показники, що характеризують забезпечення підприємства оборотними коштами.
17. Назвіть та охарактеризуйте показники, що характеризують ефективність використання оборотних коштів підприємства.
18. Охарактеризуйте вплив складу, структури, величини оборотних коштів на результати фінансово-господарської діяльності підприємства.

Рекомендована література:

Базова: [2, 3, 4, 6]

Допоміжна: [11, 12, 13, 15, 17]

Інформаційні ресурси: [1, 3, 9, 11, 12, 13]

Тема 4. Капітал підприємства: формування та оптимізація структури.

Мета: розширити та закріпити знання здобувачів щодо джерел фінансування активів підприємства; показати значення капіталу підприємства. Виробити раціональне відношення здобувачів до оцінки вартості та оптимізації фінансової структури капіталу

Здобувач повинен знати:

- склад майнового потенціалу підприємства;
- сутність та класифікацію активів підприємства;
- характерні риси необоротних активів;
- сутність, склад та ефективність руху оборотних активів;
- методи нормування запасів;

- етапи процесу управління активами.

Здобувач повинен вміти:

- визначати джерела фінансування активів підприємства, склад власного капіталу;
- розрізняти оборотні і необоротні активи;
- визначати потреби в окремих видах активів підприємства.

Короткий теоретичний опис теми.

Джерела фінансування активів підприємства. Самофінансування. Банківське кредитування. Бюджетне фінансування. Взаємофінансування господарюючих суб'єктів. Внутрішні джерела фінансування. Зовнішні джерела фінансування. Капітал підприємства, сутність і склад. Класифікація видів капіталу.

Характеристика власного капіталу, його склад. Переваги власного капіталу. складовими власного капіталу. Статті власного капіталу у «звіті про фінансовий стан» відповідно до розміру та організаційно-правової форми суб'єкту господарювання. Функції статутного капіталу. Початковий розмір статутного капіталу підприємства. Зареєстрований капітал. Пайовий капітал. Інший зареєстрований капітал. Внески до незареєстрованого статутного капіталу. Капітал у дооцінках. Додатковий капітал. Резервний капітал. Нерозподілений прибуток. Неоплачений капітал. «Вилучений капітал». Сума власного капіталу як абстрактна вартість майна. Збереження та примноження власного капіталу як запорука реалізації головної мети підприємств. Сучасні компоненти капіталу.

Позиковий капітал. Переваги використання підприємствами позикового капіталу. Закономірності кругообігу капіталу в процесі відтворення як основа формування позикового капіталу. Класифікація видів та форм позикового капіталу. Довгострокові зобов'язання і забезпечення. Короткострокові зобов'язання та забезпечення. Поточна кредиторська заборгованість. Поточні забезпечення. Доходи майбутніх періодів. Інші поточні зобов'язання. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду.

Політика формування фінансової структури та визначення загальної потреби у капіталі. Фінансова структура капіталу. Цілі формування фінансової структури. Основні етапи процесу формування фінансової структури капіталу підприємства. Аналіз загального обсягу, складу та структури капіталу діючого підприємства. Внутрішні фактори, що впливають на політику формування фінансової структури капіталу. Зовнішні фактори, що впливають на політику формування фінансової структури капіталу. Непрямий метод визначення потреби в окремих видах капіталу підприємства.

Оцінка вартості та оптимізація фінансової структури капіталу. Напрями та послідовність оцінки вартості капіталу підприємства. Особливості оцінки вартості власного капіталу. Гранична (маржинальна) вартість капіталу.

Цільова фінансова структура капіталу. Обґрунтована ринкова вартість підприємства.

Питання для самоконтролю знань

1. Розкрийте зміст та основні риси процесу фінансування, його взаємозв'язок з процесами інвестування та авансування.
2. Охарактеризуйте основні форми фінансування підприємств.
3. Назвіть внутрішні та зовнішні джерела фінансування підприємств.
4. За якими напрямками класифікують капітал підприємств?
5. Надайте характеристику основним складовим капіталу підприємств.
6. Визначте сутність, функції та переваги власного капіталу.
7. Охарактеризуйте зареєстрований, статутний капітал та нерозподілений прибуток.
8. Розкрийте сутність та переваги позикового капіталу й чинники, що визначають необхідність його залучення.
9. За якими напрямками класифікують позиковий капітал? Надайте характеристику основним його складовим.
10. Розкрийте поняття «капітал», «зобов'язання» та «забезпечення», їх види та форми, відображення у фінансовій звітності підприємств.
11. Надайте характеристику основним кредиторам підприємств та сучасним формам залучення позикових коштів.
12. Фінансова структура капіталу та її місце в управлінні фінансовою діяльністю підприємств.
13. Назвіть переваги та недоліки власного та позикового капіталу. Яким чином вони впливають на формування фінансової структури капіталу?
14. Розкрийте зміст, цілі, етапи та вихідні передумови розробки політики формування фінансової структури капіталу.
15. Охарактеризуйте типи політик фінансування активів підприємств.
16. Розкрийте порядок та методи визначення потреби підприємства у капіталі.
17. Визначте сутність та показники оцінки вартості джерел фінансування підприємства.
18. Наведіть особливості та основні моделі оцінки вартості власного і позикового капіталу та їх складових.
19. Що таке «гранична вартість» та «гранична ефективність» капіталу? В чому полягає значення їх розрахунку?
20. Розкрийте поняття «фінансовий леверидж» та методи його розрахунку.
21. Надайте характеристику «оптимальній» та «цільовій структурі капіталу».

Рекомендована література:

Базова: [3, 5, 6, 7, 8]

Допоміжна: [3, 4, 14, 19, 21]

Інформаційні ресурси: [1, 2, 6, 7, 10, 12]

Тема 5. Доходи, витрати та фінансові результати підприємств.

Мета: полягає у формуванні фундаментальних теоретичних знань з приводу реалізації операційної діяльності підприємств: основної, фінансової та інвестиційної, а також використання їх результатів при формуванні та розподілі прибутку підприємств.

Здобувач повинен знати:

- структуру доходів підприємств та джерела їх формування;
- визначення собівартості продукції;
- класифікацію витрат підприємства;
- основні витрати підприємства;
- сутність чистого прибутку (збитку);
- принципи податкового, фінансового та управлінського обліку;
- етапи управління фінансовими результатами підприємств;

Здобувач повинен вміти:

- аналізувати прибуток та фінансові результати;
- визначати напрямки витрачання прибутку;
- групувати основні фактори, що впливають на фінансові результати та прибуток підприємств;
- визначати напрямки податкової політики підприємств.

Короткий теоретичний опис теми.

Доходи підприємств та джерела їх формування. Виручка від реалізації продукції, товарів, робіт та послуг. Практичне використання показника чистої виручки а у фінансовій звітності. Операційна діяльність підприємств: основна, фінансова та інвестиційна. Види доходів підприємства за видами діяльності. Основний вид доходу підприємства - дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). Методи визначення моменту реалізації продукції: нарахування, касовий метод. Склад кінцевої ціни продажу продукції. Один з елементів роздрібною ціни - податок на додану вартість. Цінова політика підприємства. Класифікація витрат підприємства. Витрати із забезпечення контролю й розподілу ресурсів, а також витрати з мінімізації опортуністичного поводження усередині організації (опортуністичне поводження).

Собівартість продукції та поточні витрати підприємств. Трансакційні витрати. Використання економічних витрат під час обґрунтування управлінських рішень, щодо залучення та використання різноманітних ресурсів. Бухгалтерські витрати, що пов'язані з виробництвом та іншими видами діяльності підприємства. Витрати підприємства за видами діяльності згідно положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Склад виробничої собівартості продукції. Загальновиробничі витрати у складі собівартості продукції. Зміст основних елементів витрат виробничої собівартості продукції. Групи витрат, що не пов'язані безпосередньо з операційною діяльністю. Зміст інших статей витрат, що формують повну собівартість

готової продукції. Групування витрат операційної діяльності за економічними елементами, які понесло підприємство в процесі своєї діяльності протягом звітної періоду за вирахуванням внутрішнього обороту. Визначення витратомісткості окремих видів ресурсів

Прибуток та фінансові результати. Фінансові результати як характеристика результативності роботи у певному періоді. Податковий, фінансовий та управлінський облік. Прибуток на рівні підприємства та суспільства. Прибуток як форма вираження результативності, ефективності роботи підприємства. Поняття економічного та бухгалтерського прибутку. Фінансовий результат. Поняття валового доходу. Загальний фінансовий результат від реалізації продукції (робіт, послуг, товарів). Чистий прибуток (збиток). Нерозподілений прибуток (чистий прибуток). Зміни у власному капіталі протягом звітної періоду внаслідок господарських операцій (що впливають на збільшення або зменшення чистого прибутку, збитків підприємства) та інших подій.

Формування та розподіл прибутку підприємств. Групування основних факторів, що впливають на фінансові результати та прибуток підприємств. Етапи управління фінансовими результатами підприємств. Процеси формування та розподілу фінансовими результатами підприємств. Місце і роль операційного левериджу в забезпеченні механізму управління операційним прибутком. Визначення факторів, що формують операційний прибуток. Визначення напрямків витрачання прибутку, що залишається у розпорядженні підприємства. Схема розподілу чистого прибутку.

Оподаткування та податкова політика підприємств. Регулююча функція податків. Соціальна функція системи оподаткування. Зміст системи оподаткування суб'єктів господарювання. Класифікація податків та обов'язкових платежів підприємств. Види податків, що їх сплачують підприємства. Механізм і напрямки впливу оподаткування на фінансово-господарську діяльність.

Непрямі податки й особливості їх впливу на фінансово-господарську діяльність суб'єктів господарювання. Акцизний збір. Об'єкти оподаткування. Ставки акцизного збору. Порядок його обчислення. Податок на додану вартість. Платники податку. Об'єкти оподаткування та визначення оподаткованого обороту. Пільги щодо податку. Порядок відшкодування сум податку на додану вартість, сплачених підприємством за матеріальні ресурси (роботи, послуги), основні засоби. Прямі податки. Податок на прибуток підприємств. Порядок визначення оподаткованого прибутку. Вплив оподаткування прибутку на фінансово-господарську та інвестиційну діяльність підприємств. Податок на нерухомість підприємств. Плата за землю. Податок з власників транспортних засобів. Місцеві податки й збори, які сплачують підприємства.

Обов'язкові відрахування підприємств у цільові державні фонди та їх вплив на фінансово-господарську діяльність. Особливості оподаткування суб'єктів господарювання в окремих сферах діяльності: комерційних банків, страхових компаній, інвестиційних компаній.

Питання для самоконтролю знань

1. Дайте визначення поняття «витрати підприємства» та охарактеризуйте їх склад та структуру.
2. Назвіть та охарактеризуйте витрати підприємства виходячи з ознаки їх відображення відповідно до вимог податкового обліку, окупності, ступеню еластичності їх до обсягу виробництва.
3. Назвіть джерела фінансування витрат підприємства.
4. Охарактеризуйте порядок планування витрат на виробництво та реалізацію продукції.
5. Дайте визначення поняття «собівартість продукції» та охарактеризуйте його роль у забезпеченні ефективного функціонування підприємства.
6. Назвіть напрямки зниження витрат на виробництво та реалізацію продукції.
7. Дайте визначення поняття «фінансові результати діяльності підприємства» та поняття «прибуток», охарактеризуйте роль прибутку підприємства в умовах ринкової економіки.
8. Дайте визначення поняття «прибуток від реалізації продукції» та охарактеризуйте порядок його формування.
9. Назвіть та охарактеризуйте методи розрахунку прибутку від реалізації продукції.
10. Назвіть та охарактеризуйте функції та види прибутку.
11. Назвіть види рентабельності та охарактеризуйте методи обчислення рентабельності.
12. Охарактеризуйте порядок розподілу прибутку та назвіть напрямки його використання.
13. Назвіть фактори, що впливають на величину прибутку. Охарактеризуйте напрямки підвищення прибутковості підприємств.
14. Дайте визначення поняття «система оподаткування підприємства» та охарактеризуйте її призначення.
15. Назвіть основні класифікаційні ознаки системи податків та дайте їх характеристики.
16. Назвіть та охарактеризуйте принципи та функції оподаткування.
17. Назвіть та охарактеризуйте механізм оподаткування прибутку підприємства.
18. Назвіть та охарактеризуйте механізм оподаткування ПДВ.
19. Назвіть та охарактеризуйте механізм оподаткування акцизним податком.
20. Назвіть та охарактеризуйте механізм оподаткування доходів фізичних осіб.
21. Назвіть та охарактеризуйте механізм справляння мита.
22. Назвіть та охарактеризуйте механізм нарахування та сплати єдиного внеску до Державних цільових фондів.
23. Охарактеризуйте підходи до визначення податкового навантаження на підприємство.
24. Назвіть та охарактеризуйте підходи до оптимізації податкових платежів на підприємстві.

Рекомендована література:

Базова: [3, 4, 6, 7, 8,]

Допоміжна: [10, 15, 16, 19, 21]

Інформаційні ресурси: [4, 5, 7, 8, 9, 12]

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Тема 6. Кредитування підприємств.

Мета: дати знання здобувачам про види небанківського кредиту, а саме комерційне кредитування, лізингове, та кредитування малих і середніх підприємств. Виховати відповідальне ставлення при обчисленні відсотків по обслуговуванню кредиту і дисциплінованість до своєчасності здійсненні розрахунків.

Здобувач повинен знати:

- сутність і види комерційного кредиту;
- поняття лізингового кредиту, об'єкти та особливості;
- механізм здійснення лізингової угоди;
- склад лізингових платежів;
- особливості мікрокредитування;
- кредитування міжнародними валютно-кредитними організаціями.

Здобувач повинен вміти:

- обчислювати суму платежів по комерційному кредиту.

Короткий теоретичний опис теми.

Кредитування як джерело залучення фінансових ресурсів підприємствами. Суб'єктивна необхідність участі банківських кредитів у господарському обороті підприємств. Кредитна система України. Комерційний банк і підприємство.

Види та порядок банківського кредитування. Договірні партнерські відносини підприємств з банками. Принципи кредитування. Короткотермінове кредитування в оборотні кошти і засоби обігу.

Кредитування підприємств комерційними банками в основні засоби (інвестиційні кредити). Реалізація принципів забезпеченості, строковості та поворотності кредитів в умовах ринкових відносин. Страхування кредитних ризиків. Процентна політика банків. Процентні по короткотермінових банківських кредитах як елемент витрат на виробництво. Використання фінансових ресурсів підприємств на сплату процентів за інвестиційні кредити банків. Методи обчислення ефективності банківських кредитів у складі фінансових ресурсів підприємств. Ефективність використання кредитних ресурсів та обґрунтування політики кредитування підприємств.

Питання для самоконтролю знань

1. Дайте визначення поняття «кредитування» підприємства та охарактеризуйте його сутність, переваги на недоліки.
2. Назвіть основні класифікаційні ознаки кредитів, що отримують підприємства та дайте їх характеристику.
3. Назвіть та охарактеризуйте чинники, які обумовлюють потребу підприємства в кредиті.
4. Назвіть та охарактеризуйте принципи кредитування.
5. Назвіть та охарактеризуйте форми та види банківських кредитів.
6. Назвіть та охарактеризуйте форми та види небанківських кредитів.
7. Охарактеризуйте процедуру отримання банківського кредиту.
8. Дайте визначення поняття «кредитоспроможність» підприємства та охарактеризуйте підходи до її оцінки.
9. Назвіть та охарактеризуйте джерела погашення кредиту.
10. Охарактеризуйте порядок кредитування малих та середніх підприємств.

Рекомендована література:

Базова: [3, 5, 7, 8]

Допоміжна: [7, 10, 15, 18, 20, 22]

Інформаційні ресурси: [5, 6, 7, 8, 9]

Тема 7. Оцінка фінансового стану підприємства.

Мета: розширити знання здобувачів по організації аналітичної роботи. Показати значення інформації в аналітичних дослідженнях; виховати почуття відповідальності за достовірність наданої інформації.

Здобувач повинен знати:

- джерела інформації для аналізу ;
- вимоги до бухгалтерської та фінансової звітності;
- основні принципи під час підготовки фінансової звітності;
- призначення основних компонентів фінансової звітності.

Здобувач повинен вміти:

- показати різницю між аналітичними показниками і показниками інформації;
- пояснити сутність значення інформації взагалі;
- охарактеризувати інформаційні потреби основних користувачів фінансових звітів

Короткий теоретичний опис теми.

Сутність, мета та завдання оцінки фінансового стану підприємства. Необхідність і значення оцінки фінансового стану підприємства. Фінансова діяльність як складова частина господарської діяльності спрямована на забезпечення планомірного надходження та витрачання грошових ресурсів.

Основні характеристики фінансового стану підприємства. Види фінансового аналізу. Моделі, що застосовують у процесі аналізу фінансового стану підприємства. Показники фінансового стану підприємства. Інформаційне забезпечення оцінки фінансового стану підприємства. Показники бухгалтерської звітності, які використовуються для оцінки фінансового стану. Сутність ліквідності підприємства. Показники ліквідності та методика їх визначення. Оцінка показників ліквідності. Фактори, що впливають на стан ліквідності. Сутність платоспроможності. Фактори, що впливають на платоспроможність підприємств. Методика їх визначення. Оцінка показників платоспроможності.

Інформаційне забезпечення оцінки фінансового стану підприємства. Групи показників, що формуються із зовнішніх (поза підприємством) джерел інформації. Групи показників, що формуються за рахунок внутрішніх джерел інформації. Показники управлінського обліку. Фінансова звітність підприємства. Мета складання фінансової звітності. Джерела інформації для аналізу фінансового стану підприємства. Баланс (Звіт про фінансове становище) (форма № 1). Звіт про фінансові результати (форма № 2). Звіт про рух грошових коштів (форма № 3). Звіт про власний капітал (форма № 4). Примітки до фінансової звітності (форма № 5), дані первинного й аналітичного бухгалтерського обліку, які деталізують окремі статті балансу.

Напрями та система показників оцінки фінансового стану підприємства. Фінансова стійкість підприємства, її сутність. Система показників фінансової стійкості підприємства, методика її розрахунку й оцінки.

Комплексна оцінка фінансового стану підприємства.

Питання для самоконтролю знань

1. Дайте визначення поняття «фінансовий стан підприємства» та охарактеризуйте основні завдання його аналізу.
2. Назвіть основні класифікаційні ознаки видів фінансового аналізу та дайте їх характеристику.
3. Дайте визначення поняття «метод фінансового аналізу», назвіть та охарактеризуйте основні методи фінансового аналізу.
4. Назвіть та охарактеризуйте інформаційні джерела оцінки фінансового стану підприємства.
5. Назвіть та охарактеризуйте основні групи показників оцінки фінансового стану підприємства.
6. Назвіть та охарактеризуйте показники оцінки майнового стану підприємства.
7. Дайте визначення поняття «ліквідність» підприємства та охарактеризуйте показники оцінки ліквідності.
8. Дайте визначення поняття «платоспроможність» підприємства та охарактеризуйте підходи до її оцінки.
9. Назвіть та охарактеризуйте показники оцінки фінансової стійкості.

10. Охарактеризуйте підходи до аналізу прибутковості підприємства та назвіть показники оцінки прибутковості підприємства.
11. Охарактеризуйте підходи до комплексної оцінки фінансового стану підприємства та назвіть основні показники такої оцінки.

Рекомендована література:

Базова: [2, 3, 4, 6, 8]

Допоміжна: [3, 6, 7, 8, 12, 13, 15, 17, 19]

Інформаційні ресурси: [1, 4, 5, 8, 9, 12]

Тема 8. Фінансове планування на підприємствах.

Мета: дати знання про організацію фінансового планування на підприємстві, інформувати про порядок складання фінансових планів; сформулювати охайне ставлення при складанні планів. Виділити роль бухгалтера в плануючій роботі.

Здобувач повинен знати:

- завдання і послідовність формування фінансової стратегії;
- підсистеми, завдання та мету планування ;
- причини слабкого розвитку фінансового планування в Україні;
- методи планування
- види оперативних фінансових планів;
- заходи підприємства із забезпечення синхронності грошових надходжень і платежів.

Здобувач повинен вміти:

- виділяти етапи складання фінансового стану;
- виділяти методи планування;
- пояснити і охарактеризувати структуру та порядок складання поточного фінансового плану;
- будувати платіжний, податковий та касовий календар підприємства.

Короткий теоретичний опис теми.

Сутність, об'єкти, цілі фінансового планування. Зміст і завдання фінансового планування. Фінансове планування як процес визначення потреби підприємства у фінансових ресурсах. Об'єкти фінансового планування на підприємстві. Основні завдання фінансового планування на підприємстві. Принципи фінансового планування що розкривають характер та зміст цього виду управлінської діяльності. Вихідні передумови розробки фінансового плану підприємства.

Фінансове планування як суб'єктивний безперервний процес розробки й виконання планових завдань. Методи фінансового планування як конкретні способи та прийоми розрахунків фінансових показників підприємства. Аналітичний, нормативний, розрахунково-аналітичний, балансовий,

оптимізаційний. економіко-математичного моделювання методи фінансового планування. Специфічні методологічні основи прогнозування. Показники виробничо-господарської діяльності планового періоду як вихідна база для фінансового планування.

Фінансовий план як складова частина бізнес-плану. Зміст та структура фінансового плану підприємства (баланс доходів і видатків). Різноманіття форм та особливостей розробки фінансових планів. Зміст стратегічного фінансового плану. Система управлінського контролю. Короткострокові, середньострокові, довгострокові (перспективні) та програмно-цільові фінансові плани. Бюджетування в процесі розробки фінансового плану. Види фінансових планів та бюджетів. Порядок їх розробки. Розрахунок показників дохідної і видаткової частини фінансового плану. Виконання фінансового плану. Зміст оперативного фінансового плану надходження коштів і здійснення платежів, його призначення.

Фінансовий контроль на підприємстві. Фінансовий контроль як організований на підприємстві процес перевірки виконання і забезпечення реалізації всіх управлінських рішень. Предмет фінансового контролю. Мета фінансового контролю. Об'єкти фінансового контролю. Види фінансового контролю. Функції фінансового контролю на підприємстві. Характеристика принципів фінансового контролю на підприємстві. Методи фінансового контролю. Основні етапи організації фінансового контролю на підприємстві.

Питання для самоконтролю знань

1. Дайте визначення поняття «фінансова стратегія» та охарактеризуйте основні її завдання, порядок формування.
2. Охарактеризуйте зміст та мету фінансового планування на підприємстві.
3. Охарактеризуйте систему фінансового планування на підприємстві.
4. Назвіть та охарактеризуйте методи фінансового планування підприємства.
5. Назвіть та охарактеризуйте основні етапи фінансового планування на підприємстві.
6. Охарактеризуйте зміст поточного фінансового плану та порядок його складання.
7. Охарактеризуйте зміст оперативного фінансового плану та порядок його складання.
8. Охарактеризуйте сутність і значення бюджетування.
9. Назвіть класифікацію бюджетів за основними ознаками.
10. Охарактеризуйте структуру зведеного бюджету підприємства.
11. Дайте визначення поняття «контролінг» та охарактеризуйте основні його завдання.

Рекомендована література:

Базова: [2, 3, 4, 5, 6, 7]

Допоміжна: [1, 2, 4, 5, 8, 12, 18]

Інформаційні ресурси: [3, 4, 7, 10, 11]

Тема 9. Банкрутство та фінансова санація підприємств.

Мета: формування та закріплення знань здобувачів про банкрутство, фінансову санацію, реструктуризацію підприємств, фінансове забезпечення ліквідації підприємств.

Здобувач повинен знати:

- класифікацію видів фінансових криз;
- симптоми кризового розвитку підприємств;
- ознаки банкрутства;
- механізми фінансової стабілізації підприємства при загрозі банкрутства;
- основні етапи процесу антикризового фінансового управління підприємством;
- класифікацію системи показників-індикаторів кризового стану та загрози банкрутства підприємства;
- визначення фінансової санації підприємства.

Здобувач повинен вміти:

- ідентифікувати загрози неплатоспроможності та банкрутства підприємства;
- визначати внутрішні фактори, що обумовлюють кризовий розвиток підприємств.

Короткий теоретичний опис теми.

Фінансова криза на підприємстві та причини її виникнення. Життєвий цикл, кризові ситуації та антикризовий процес підприємства. Ідентифікація загроз неплатоспроможності (нездатність здійснювати фінансове забезпечення поточної виробничої діяльності) та банкрутства підприємства. Банкрутство як завершальна стадія фінансової кризи підприємств. Класифікація видів фінансових криз на рівні підприємств. Зовнішні фактори, що обумовлюють кризовий розвиток підприємств. Симптоми кризового розвитку підприємств. Внутрішні фактори, що обумовлюють кризовий розвиток підприємств. Симптоми та чинники (причини) настання кризового фінансового стану підприємства. Основні фінансові ознаки банкрутства.

Фінансові заходи упередження банкрутства. Внутрішньогосподарський механізм фінансової стабілізації. Антикризове фінансове управління, як складова частина загального антикризового управління підприємством. Основні завдання антикризового фінансового управління підприємством. Основні етапи процесу антикризового фінансового управління підприємством.

Діагностика банкрутства. Проведення експрес-діагностики, фундаментальної діагностики та прогнозування з метою ідентифікації масштабів кризового фінансового стану підприємства. Класифікація системи показників-індикаторів кризового стану та загрози банкрутства підприємства.

Основні цілі фундаментальної діагностики кризового фінансового стану (банкрутства). Прогнозування розвитку кризового фінансового стану підприємства.

Механізми фінансової стабілізації підприємства при загрозі банкрутства. Мобілізація внутрішніх фінансових джерел санації. Державна фінансова підтримка санації підприємства. Участь кредиторів у фінансовому оздоровленні боржника.

Фінансова санація підприємства. Фінансова стабілізація підприємства в умовах кризової ситуації за рахунок внутрішніх механізмів. Оперативні механізми фінансової стабілізації, що засновані на принципі «відсікання зайвого». Тактичні механізми фінансової стабілізації. Стратегічні механізми фінансової стабілізації залучення зовнішньої допомоги для виходу з кризового стану. Санація як цілеспрямовані лікувально-профілактичні заходи щодо оздоровлення організму. Основні етапи проведення санації здійснення санації, яка спрямована на рефінансування боргу підприємства, що не змінює статусу юридичної особи. Здійснення санації, яка спрямована на реструктуризацію (реорганізацію) підприємства, що пов'язано із зміненням його статусу юридичної особи. Вибір форми санації. Розрахунок ефективності санації. Визначення системи заходів, спрямованих на відновлення платоспроможності та фінансової стійкості підприємства. Ліквідаційна процедура у справі про банкрутство. Етапи ліквідаційної процедури. Функції фінансового управління в процесі здійснення ліквідаційних процедур під час банкрутства.

Питання для самоконтролю знань

1. Дайте визначення поняття «фінансова санація підприємства» та охарактеризуйте її мету та основні завдання.
2. Назвіть основні класифікаційні ознаки причин фінансової кризи на підприємстві та дайте їх характеристику.
3. Дайте визначення поняття «санація в досудовому порядку» та «санація підприємства в рамках судових процедур», назвіть відповідні їм типи процедур та охарактеризуйте їх.
4. Назвіть та охарактеризуйте порядок проведення фінансової санації на підприємстві.
5. Охарактеризуйте основні складові плану санації підприємства.
6. Дайте визначення поняттям «санаційна спроможність підприємства», «санаційний аудит» та охарактеризуйте підходи до їх оцінки.
7. Дайте визначення поняття охарактеризуйте його мету та завдання.
8. Дайте визначення поняття «джерела санації» підприємства та охарактеризуйте їх.
9. Назвіть та охарактеризуйте внутрішні фінансові джерела санації підприємства.
10. Охарактеризуйте підходи до санації із залученням коштів власників підприємства.

11. Охарактеризуйте підходи до санації за участі кредиторів та персоналу підприємства.
12. Охарактеризуйте державну фінансову підтримку санації підприємства.
13. Охарактеризуйте необхідність, функції та завдання інституту банкрутства підприємства.
14. Охарактеризуйте порядок оголошення підприємства банкрутом.
15. Назвіть та охарактеризуйте альтернативні варіанти фінансового оздоровлення підприємства.

Рекомендована література:

Базова: [2, 3, 4, 7.]

Допоміжна: [4, 6, 7, 10, 13, 16, 19, 21, 22]

Інформаційні ресурси: [1, 3, 4, 6, 8]

ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема: Фінанси підприємств, сутність, функції, організація.

1. Поняття, суть та функції фінансів підприємств.
2. Суть, склад фінансових ресурсів та джерела їх формування.
3. Організація фінансів підприємства та фінансова діяльність підприємства.

Тема: Організація грошових розрахунків підприємств.

1. Грошові розрахунки в діяльності підприємств.
2. Види рахунків, що відкриваються в установах банків.
3. Готівково-грошові розрахунки.
4. Поняття та структура основних фондів підприємства.
5. Знос та амортизація основних фондів.
6. Ефективність вкладення капіталу в основні фонди.

Тема: Необоротні активи: сутність, склад, оцінка та ефективність використання у підприємствах.

1. Поняття та склад майнового потенціалу підприємства.
2. Сутність необоротних активів.
3. Оцінка та ефективність використання необоротних активів на підприємствах.

Тема: Оборотні кошти та їх організація на підприємстві.

1. Сутність і принцип організації оборотних коштів.
2. Формування нормативу власних оборотних коштів
3. Контроль фінансової служби підприємства за раціональним використанням оборотних коштів.
4. Сутність основних засобів та їх відтворення.
5. Знос і амортизація основних засобів.

Тема: Капітал підприємства, сутність і склад.

1. Джерела фінансування активів підприємства.
2. Капітал підприємства, сутність і склад.
3. Політика формування фінансової структури та визначення загальної потреби у капіталі.

Тема: Формування і розподіл прибутку. Оподаткування підприємств.

1. Класифікація доходів за джерелами формування.
2. Система показників рентабельності.
3. Оподаткування підприємств.

Тема: Кредитування підприємств.

1. Сутність, форми і види кредиту.

2. Фінансова робота підприємств з організації залучення банківських кредитів.

Тема: Оцінка фінансового стану підприємства

1. Інформаційне забезпечення та методи оцінки фінансового стану підприємств.
2. Напрями оцінки фінансового стану підприємства.
3. Оцінка прибутковості підприємства.

Тема: Фінансове планування на підприємствах.

1. Зміст та завдання фінансового планування.
2. Порядок розробки фінансових планів.

Тема: Фінансова санація та банкрутство підприємств.

1. Соціально-економічна сутність банкрутства, його роль у функціонуванні економіки.
2. Фактори виникнення банкрутства підприємств.
3. Економічна сутність санації.
4. Класична модель санації.

ПЕРЕЛІК ДИСКУСІЙНИХ ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ОБГОВОРЕННЯ ЗА КОЖНОЮ ТЕМОЮ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Фінанси підприємств, сутність, функції, організація.

1. Основні історичні та економічні передумови виникнення поняття «фінанси».
2. Основні підходи до понять «фінанси» та «гроші».
3. Місце стадії розподілу у процесі відтворення сукупного суспільного продукту як сфери виникнення та функціонування фінансів.
4. Основні ознаки фінансів як економічної категорії.
5. Склад фінансової системи держави та місце у ній фінансів підприємств.
6. Визначити основні економічні риси поняття «підприємство».
7. Дослідити наявні в науковій та нормативній літературі поняття «фінанси підприємств». Сформувати основні підходи до вказаних понять.
8. Поняття «фінансових ресурсів» та їх місце у ресурсному забезпеченні підприємств.
9. Основні якісні риси фінансових ресурсів підприємств.
10. Еволюційні підходи до визначення функцій фінансів підприємств. Сучасні підходи до їх трактування.
11. Зміст зовнішніх та внутрішніх фінансових відносин підприємств.
12. Роль сфери фінансів у виробничо-господарській діяльності підприємств.
13. Зміст фінансової діяльності підприємств.
14. Основні напрями фінансового управління на підприємстві.
15. Зміст поняття «фінансовий механізм» та його основних складових,
16. Характеристика основних фінансових методів у складі фінансового механізму.
17. Нормативно-правове та інформаційне забезпечення фінансового механізму підприємства.
18. Роль та інструменти державного регулювання фінансовою діяльністю підприємств. Законодавчі акти, якими регулюється фінансова діяльність підприємств.
19. Місце ринкового механізму у регулюванні фінансової діяльності підприємств.
20. Внутрішні механізми регулювання фінансової діяльності підприємств.

Тема 2. Грошовий оборот. Організація грошових розрахунків.

1. Сутність та значущість грошових потоків підприємств, їх основні види.
2. Характеристика «прибутку» та «чистого грошового потоку» підприємств.
3. Поняття «грошовий потік» та «грошові кошти» підприємств.
4. Основні напрями класифікації грошових потоків підприємств та їх характеристика.
5. Поділ грошових потоків за видами діяльності підприємств. Напрями

- надходження та витрачання коштів.
6. Характеристика основних зовнішніх та внутрішніх факторів, що впливають на формування та рух грошових потоків підприємств.
 7. Відображення грошових потоків у фінансовій звітності підприємств.
 8. Мета, методи складання та зміст «Звіту про рух грошових коштів».
 9. Прямий та непрямий методи розрахунку чистого грошового потоку підприємств.
 10. Методи та шляхи оптимізації грошових потоків підприємств.
 11. Показники оцінки ефективності руху грошових потоків підприємств.
 12. Зміст грошових відносин та грошового обороту на рівні підприємств. Види та основні форми грошового обороту.
 13. Готівково-грошовий оборот: сутність та сфера використання.
 14. Основні положення та порядок ведення касових операцій на підприємствах.
 15. Необхідність та умови зменшення готівкових розрахунків в економіці України.
 16. Переваги та недоліки використання платіжних карток в Україні.
 17. Безготівково-платіжний оборот. Основні ознаки. Класифікація безготівкових розрахунків.
 18. Сутність, принципи організації та переваги безготівкових розрахунків.
 19. Види рахунків підприємств та порядок їх відкриття в банківських установах.
 20. Види розрахункових документів та форми безготівкових розрахунків.
 21. Платіжне доручення: сфера застосування; порядок та механізм розрахунків; основні переваги.
 22. Механізм та зміст розрахунків за допомогою платіжного вимоги - доручення.
 23. Доцільність використання та механізм розрахунків чеками.
 24. Акредитив: види; форми та механізм розрахунків; переваги та недоліки.
 25. Розрахункові операції за допомогою інкасування (інкасо). Переваги та недоліки.
 26. Вексельна форма розрахунків. Види розрахункових векселів.
 27. Особливості механізмів розрахунків за допомогою простих та переказних векселів.
 28. Механізм розрахунків при інкасуванні та доміциляції банком векселів.

Тема 3. Активи підприємства: формування та оцінка.

1. Правова та економічна характеристика поняття «майно підприємства». Основні ознаки та підходи до класифікації майнових цінностей.
2. Сутність визначення поняття «активи підприємства» та їх основні риси.
3. Класифікація активів та їх відображення у балансі підприємств.
4. Визначити яким чином розрізняють активи за рівнем ліквідності, видами та рівнем ризику. Розробити схему.
5. Визначити види оцінки активів підприємств. З'ясувати поняття

- монетарних та немонетарних активів.
6. Навести основні характерні риси необоротних активів та розкрити їх елементний склад.
 7. Оцінка необоротних активів. Вплив зносу на вартість необоротних активів.
 8. Сутність поняття «амортизація».
 9. Методи нарахування амортизації на підприємствах.
 10. Оцінка стану, інтенсивність відновлення, забезпеченість та ефективність використання необоротних активів.
 11. Основні характерні риси оборотних активів, їх видовий склад.
 12. Особливості основних складових оборотних активів: запасів ТМЦ, дебіторської заборгованості, грошових засобів та методи їх оцінки.
 13. Зміст процесу кругообігу оборотних активів.
 14. Основні підходи до класифікації оборотних активів.
 15. Оцінка стану та ефективності використання оборотних активів у підприємствах.
 16. Чинники, що впливають на ефективність функціонування оборотних активів.
 17. Зміст та цілі процесу формування активів підприємства. Сутність політики формування активів та її основні види.
 18. Особливості та технологія формування активів знов створюваного підприємства.
 19. Особливості та чинники формування активів діючого підприємства.
 20. Етапи та вихідні передумови обґрунтування політики формування активів підприємства.
 21. Методи розрахунку потреби у необоротних активах, та методи розрахунку потреби у основних елементах оборотних активів.
 22. Процес оптимізації співвідношення необоротних та оборотних активів.
 23. Переваги та недоліки необоротних та оборотних активів.
 24. Методи оцінки вартості сукупних активів підприємства як єдиного майнового комплексу.
 25. Переваги та недоліки методів оцінки вартості сукупних активів підприємства.
 26. Умови застосування різних методів оцінки вартості підприємства.
 27. Сутність та значущість грошових потоків підприємств, їх основні види.
 28. Характеристика «прибутку» та «чистого грошового потоку» підприємств.
 29. Відмінні ознаки між поняттями «грошовий потік» та «грошові кошти» підприємств.
 30. Основні напрями класифікації грошових потоків підприємств та їх характеристика.
 31. Поділ грошових потоків за видами діяльності підприємств. Напрями надходження та витрачання коштів.
 32. Основні зовнішні та внутрішні фактори впливу на формування та рух грошових потоків підприємств.

33. Відображення руху грошових потоків у фінансовій звітності підприємств.

Тема 4. Капітал підприємства: формування та оптимізація структури

1. Зміст та основні риси процесу фінансування, його взаємозв'язок з процесами інвестування та авансування.
2. Основні форми фінансування підприємств.
3. Внутрішні та зовнішні джерела фінансування підприємств.
4. Сутність поняття «капітал» та основні підходи до визначення цього поняття.
5. Напрями класифікації капіталу підприємств. Характеристика основних його складових.
6. Сутність, функції та переваги власного капіталу.
7. Характеристика основних складових власного капіталу відповідно до національних стандартів фінансової звітності.
8. Характеристика зареєстрованого, статутного капітал та нерозподіленого прибутку.
9. Сутність та переваги позикового капіталу. Чинники, що визначають необхідність його залучення.
10. Напрями класифікації позикового капіталу. Характеристика основних його складових.
11. Суть понять «капітал», «зобов'язання» та «забезпечення». Їх види та форми, відображення у фінансовій звітності підприємств.
12. Характеристика основних кредиторів підприємств та сучасних форм залучення позикових коштів.
13. Фінансова структура капіталу та її місце в управлінні фінансовою діяльністю підприємств.
14. Переваги та недоліки власного та позикового капіталу, їх вплив на формування фінансової структури капіталу.
15. Зміст, цілі, етапи та вихідні передумови розробки політики формування фінансової структури капіталу.
16. Політика фінансування активів підприємств.
17. Порядок та методи визначення потреби підприємства у капіталі.
18. Сутність та показники оцінки вартості джерел фінансування підприємства.
19. Особливості та основні моделі оцінки вартості власного капіталу та його складових.
20. Особливості та основні моделі оцінки вартості позикового капіталу та його складових.
21. Поняття «фінансовий леверидж» та методи його розрахунку.
22. Характеристика «оптимальної» та «цільової структури капіталу».

Тема 5. Доходи, витрати та фінансові результати підприємств.

1. Зміст поняття «доходи підприємств» та визначте основні джерела їх

- формування.
2. Основні характерні ознаки «виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)» та порядок її відображення у фінансовій звітності підприємств.
 3. Характеристика доходів за видами діяльності підприємств та їх розкриття у «Звіті про фінансові результати».
 4. Основні групи факторів, що впливають на доходи підприємств.
 5. Чинники впливу процесу ціноутворення на доходи підприємств.
 6. Відмінності у економічному та бухгалтерському поглядах на сутність та склад поточних витрат підприємств.
 7. Ознаки класифікації витрат підприємств та надати характеристику основним групам витрат.
 8. Поняття «собівартості продукції» та основні підходи до трактування.
 9. Поняття «прибутку» та основні підходи до трактування.
 10. Особливості економічного погляду на розуміння поняття «прибуток» та методи його відображення у фінансовій звітності.
 11. Поняття «фінансових результатів» та основні підходи до трактування.
 12. Основні види «фінансових результатів» підприємств.
 13. Зміст «сукупного доходу» підприємства.
 14. Фактори впливу на формування фінансових результатів та прибутку підприємств.
 15. Механізм залежності прибутку від обсягу реалізації продукції та складу поточних витрат підприємств.
 16. Особливості формування прибутку в процесі інвестиційної та фінансової діяльності підприємств.
 17. Зміст процесу управління розподілом прибутку підприємств.
 18. Зміст поняття «чистий прибуток».
 19. Напрями використання чистого прибутку на підприємствах.
 20. Зміст поняття «нерозподіленого прибутку» та його відображення у фінансовій звітності підприємств.
 21. Зміст та принципи побудови системи оподаткування підприємств.
 22. Напрями класифікації податків, зборів та обов'язкових платежів, що повинні сплачувати суб'єкти господарювання в Україні.
 23. Види податків та зборів, що включаються у склад ціни продукції (товарів, послуг).
 24. Зміст та особливості спрощеної системи оподаткування суб'єктів господарювання в Україні.
 25. Зміст, принципи та етапи розробки «податкової політики підприємства».

Тема 6. Кредитування підприємств.

1. Сутність процесу кредитування. Характеристика об'єкту та суб'єктів процесу кредитування.
2. Основні принципи та ознаки кредитних відносин.
3. Характеристика основних форм кредитних відносин. За якими ознаками

- їх класифікують?
4. В чому полягають особливості банківського кредитування?
 5. Види банківського кредитування за призначенням і характером використання та методами надання.
 6. Зміст поняття кредитна лінія.
 7. Види банківського кредитування за кількістю кредиторів та методами повернення суми боргу.
 8. Забезпечений та незабезпечений види банківського кредиту. Форми забезпечення.
 9. Види банківських кредитів за строком використання та способом сплати відсотків.
 10. Характеристика видів банківських кредитів за станом кредитної дисципліни.
 11. Особливості надання банківських кредитів в іноземній валюті.
 12. Види банківських кредитів за об'єктним призначенням: іпотечний, споживчий, контокорентний кредити, кредити під цінні папери та кредити, пов'язані з вексельним обігом.
 13. Склад банківських послуг кредитного характеру.
 14. Сутність та особливості облікового, акцептного та авального кредитів.
 15. Сутність та особливості факторингу та форфейтингу.
 16. Умови, порядок надання та залучення банківських кредитів підприємствами.
 17. Сутність, особливості комерційного кредиту, його переваги та недоліки відносно банківського кредитування.
 18. Характеристика комерційного кредиту з відстроченням платежу за умовами контракту.
 19. Комерційний кредит з оформленням заборгованості векселем.
 20. Особливості комерційного кредиту з відкритим рахунком.
 21. Характеристика комерційного кредиту у формі консигнації.
 22. Комерційний кредит за одержаними авансами та за розрахунками з внутрішніми контрагентами.
 23. Франчайзинг як особлива форма кредитування.
 24. Запозичення кредитних ресурсів на ринках цінних паперів.
 25. Сутність лізингового кредиту. Об'єкти та суб'єкти лізингу.
 26. Основні етапи лізингової операції.
 27. Види лізингу. Фінансовий та оперативний лізинг.
 28. Селенг - як вид лізингу.
 29. Характеристика основних етапів оцінки ефективності процесу кредитування.
 30. Критерії та показники ефективності процесу кредитування підприємств.
 31. Політика підприємств щодо залучення кредитних ресурсів. Умови та етапи формування.

Тема 7. Оцінка фінансового стану підприємства.

1. Зміст поняття «фінансовий стан» підприємства та його роль у господарській діяльності підприємства.
2. Фактори впливу на фінансовий стан підприємства.
3. Необхідність, значення та зміст фінансового аналізу у системі управління підприємством.
4. Сутність та основні компоненти процесу оцінки фінансового стану підприємства.
5. Фінансові параметри основних характеристик фінансового стану підприємства.
6. Цілі та завдання оцінки фінансового стану підприємства.
7. Зміст методології фінансового аналізу та характеристика його основних складових.
8. Основні види фінансового аналізу підприємства.
9. Прийоми аналізу фінансового стану підприємства.
10. Сутність та послідовність проведення трендового (горизонтального) фінансового аналізу.
11. Сутність вертикального (структурного) фінансового аналізу.
12. Складові порівняльного фінансового аналізу.
13. Сутність аналізу фінансового стану підприємства на основі фінансових коефіцієнтів.
14. Методи аналізу фінансового стану підприємства.
15. Основні моделі аналізу фінансового стану підприємства.
16. Сутність експрес-аналізу та деталізованого аналізу фінансового стану підприємства.
17. Зміст інформаційного забезпечення оцінки та аналізу фінансового стану підприємства.
18. Характеристика системи показників зовнішніх та внутрішніх джерел інформації щодо аналізу фінансового стану підприємства.
19. Основні види фінансової звітності, що складають підприємства в Україні.
20. Принципи формування фінансової звітності підприємств.
21. Основні вимоги до фінансової інформації, що міститься у фінансовій звітності.
22. Напрямки оцінки фінансового стану підприємства.
23. Оцінка майнового стану (потенціал) підприємства?
24. Сутність ліквідності та платоспроможності підприємства. Окресліть зв'язок між ними.
25. Фінансові коефіцієнти аналізу ліквідності та платоспроможності підприємства. методика їх розрахунку.
26. Сутність фінансової стійкості підприємства. Чинники впливу на фінансову стійкість підприємства.
27. Ділова активність підприємства та характеристика системи показників щодо її оцінки.

28. Характеристика рентабельності господарсько-фінансової діяльності підприємства.
29. Сутність інтегральної оцінки фінансового стану підприємства.
30. Можливості, переваги та недоліки оцінки фінансового стану підприємства, на основі моделі «DuPont».

Тема 8. Фінансове планування на підприємствах.

1. Зміст та значення фінансового планування у системі управління підприємством.
2. Мета та завдання фінансового планування на підприємстві?
3. Зміст принципів фінансового планування.
4. Сутність фінансового плану, його цілі та необхідність складання.
5. Характеристика вихідних передумов та інфраструктури розробки фінансового плану на підприємстві.
6. Місце фінансової та інвестиційної політики у системі фінансового планування на підприємстві.
7. Поняття «методів фінансового планування» та їх роль у системі фінансового планування.
8. Сутність та область застосування аналітичного та нормативного методів у фінансовому плануванні.
9. Сутність та область застосування розрахунково-аналітичного та балансового методів у фінансовому плануванні.
10. Сутність та область застосування оптимізаційного та економіко-математичних методів у фінансовому плануванні.
11. Сутність та область застосування сітьового методу та методу «пропорційної залежності» у фінансовому плануванні.
12. Місце прогнозування та прогнозного методу у системі фінансового планування.
13. Характеристика видів фінансових планів в залежності від цільових настанов, кола завдань та врахування факторів невизначеності.
14. Характеристика видів фінансових планів в залежності від тривалості планового періоду, рівня охопту та форми представлення.
15. Характеристика видів фінансових планів в залежності від підходу до складання та форми складання.
16. Сутність процесу бюджетування та його місця у системі фінансового планування.
17. Види бюджетів підприємства та процес їх формування.
18. Призначення та характеристика зведеному та основним фінансовим бюджетам підприємства.
19. Призначення та характеристика основних видів операційних бюджетів.
20. Порядок розробки основних видів операційних бюджетів та їх взаємозв'язок з основними фінансовими бюджетами.
21. Характеристика інвестиційного бюджету та його місце у системі фінансового планування.
22. Сутність кредитного плану, його значення та порядок розробки.
23. Місце податкового бюджету у системі фінансових бюджетів підприємства.

24. Роль фінансового контролю на підприємстві.
25. Види та форми фінансового контролю на підприємстві.
26. Функції, принципи, методи та порядок здійснення фінансового контролю на підприємстві.

Тема 9. Банкрутство та фінансова санація підприємств.

1. Об'єктивні умови виникнення криз у процесі функціонування та розвитку підприємства як соціально-економічної системи.
2. Поняття кризи соціально-економічної системи та її прояв на різних стадіях життєвого циклу підприємства.
3. Характеристика поняття «фінансова криза» як складової економічної кризи підприємств.
4. Ознаки класифікації фінансової кризи підприємств.
5. Система зовнішніх та внутрішніх факторів, що викликають появу кризових явищ на рівні підприємств.
6. Фактори, чинники та симптоми кризових явищ на рівні підприємств.
7. Економічна сутність та основні ознаки банкрутства підприємства як завершальної стадії його фінансової кризи.
8. Місце інституту банкрутства у ринковій економіці.
9. Характеристика основних видів банкрутства підприємств.
10. Зміст, цілі та завдання антикризового фінансового управління на рівні підприємства.
11. Роль діагностики банкрутства у антикризовому фінансовому управлінні підприємствами.
11. Зміст процесу експрес-діагностики банкрутства та критеріїв визначення масштабів кризового стану підприємств.
12. Цілі, етапи та методи здійснення фундаментальної діагностики банкрутства підприємств.
13. Місце прогнозування у діагностиці розвитку кризового стану підприємств.
14. Ідентифікація масштабів кризи фінансового стану підприємств.
15. Етапи та внутрішні механізми фінансової стабілізації підприємств, що знаходяться у кризовому стані.
16. Зміст та етапи проведення санації як зовнішнього механізму для виходу підприємства із кризового стану.
17. Місце реструктуризації боргів у системі фінансової санації підприємства та його зміст.
18. Реорганізація підприємства у системі санації.
19. Зміст основних форм проведення реструктуризації.
20. Характеристика ліквідаційних процедур у справі про банкрутство підприємств та функції фінансового управління у процесі здійснення ліквідаційних процедур.

СИТУАЦІЙНІ ЗАВДАННЯ, ЗАДАЧІ ТА ВПРАВИ ЗА КОЖНОЮ ТЕМОЮ, ЯКІ РОЗГЛЯДАЮТЬСЯ НА СЕМІНАРСЬКИХ (ПРАКТИЧНИХ) ЗАНЯТТЯХ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Фінанси підприємств, сутність, функції, організація.

Методичні рекомендації до розв'язку практичних завдань

При виконанні завдання 1 здобувачам слід повторити матеріал дисципліни «Фінанси», присвячений структурі фінансової системи та особливостям її окремих елементів. Найбільш поширена помилка при виконанні даного завдання полягає в неправильному виборі характеру регулювання, а також відсутності розуміння того, що деякі ознаки можуть використовуватися більше одного разу.

Ситуаційні завдання

Завдання 1.

Розподіліть наступні характеристики між фінансами різних суб'єктів фінансової системи, дані занести до таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Характеристика фінансів різних суб'єктів економіки

Державні і муніципальні фінанси	Фінанси підприємств	Особисті фінанси

Основні характеристики:

- децентралізованість прийняття рішень;
- централізований характер прийняття рішень;
- диспозитивний характер регулювання;
- імперативний характер регулювання;
- багаторівнева система;
- наявність законодавчих приписів з організації відносин;
- грошовий характер відносин;
- фінансовий характер відносин;
- багатосуб'єктні відносини;
- індивідуальний характер рішень і відносин;
- колективний характер рішень і відносин.

Завдання 2

Визначте, які принципи побудови фінансів підприємства реалізуються в випадках зазначених в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Ситуація	Принцип
Підприємство повністю покрило витрати поточного періоду за рахунок власних доходів	
Підприємство сплачує податки у встановлені терміни	
Підприємство створила резервний фонд	
За несвоечасно сплачені страхові внески підприємство була оштрафована на суму 15 тис. грн	
На підприємстві запроваджено диференційовану систему оплати праці	
Щорічно підприємство здає звітність до податкових органів	
За підсумками річних зборів в акціонерному товаристві, було вирішено направити 20% чистого прибутку на виплату дивідендів, а решту суми перерахувати до резервного фонду компанії	

Тема 2. Грошовий оборот. Організація грошових розрахунків.

Методичні рекомендації до розв'язку практичних завдань

Для виконання практичних завдань за темою доцільно ознайомитись з нормативно-законодавчими актами стосовно відкриття/закриття рахунків для підприємств, ліміт готівки в касі. Розрахувати оборот коштів за поточним рахунком за місяць, враховуючі залишок коштів на початок періоду та грошові надходження підприємства. Визначити суму плати підприємства банку за розрахункове-касове обслуговування, враховуючі встановлений відсоток плати та відповідні суми оборотів каси та за поточним рахунком. Розрахувати залишок коштів на поточному рахунку підприємства. Нарощена сума за депозитом (FV) – первісний внесок плюс відсотки, розраховується за формулою:

$$FV = PV(1 + r \cdot d / 360(365)), \text{ де:}$$

PV – первісний внесок на депозит, грн;

d – кількість днів нарахування відсотків;

r – річний відсоток.

Вправи

Вправа 1

Підприємство звернулося до банку про відкриття йому поточного рахунку. Необхідно: заповнити заяву про відкриття поточного рахунку, картку зі зразками підписів і відбитком печатки; оформити договір банківського рахунку. Дані взяти умовні.

Вправа 2

Підприємству необхідно оформити чекову книжку в банку. Необхідно оформити заяву на отримання чекової книжки. Дані взяти умовні.

Задачі

Задача 1

Визначити залишок коштів на поточному рахунку на ранок наступного (X+1) дня, якщо підприємство станом на X день отримало такі платежі:

- 1) Виручку від реалізації на суму 5000 тис. грн;
- 2) Авансовий платіж за продукцію у сумі 2000 тис. грн;
- 3) Оплата податків 500 тис грн
- 4) Комунальні платежі — 100 тис грн
- 5) Залишок коштів на поточному рахунку станом на X-день дорівнював 4000 тис грн
- 6) Оборот по касі за звітний місяць становив 18000 тис грн
- 7) Протягом звітного місяця на поточному рахунку підприємства щоденно в середньому було коштів на суму 500 тис грн

Задача 2

Здійснити розрахунок встановлення ліміту залишків готівки в касі на підприємстві, режим роботи якого п'ятиденний робочий тиждень.

- 1) Готівкова виручка за пів року склала 350 тис грн
- 2) Витрачено за досліджуваний період
- 3) На оплату праці 150 тис. грн;
- 4) На відрядження 10 тис. грн;
- 5) Готівкові витрати на господарські потреби 200 тис грн

Тема 3. Активи підприємства: формування та оцінка.

Методичні рекомендації до розв'язку практичних завдань

Розмір фізичного зносу (РФ.З. %) розраховується за формулою:

$РФ.З. = ТФ \cdot Тн \cdot (100 - Вл.)$, де

ТФ. — фактичний термін служби;

Т н . — нормативний термін служби;

В л. — ліквідаційна вартість у відсотках до балансової вартості.

Оцінку забезпечення стану та ефективності використання основних фондів доцільно проводити за такими напрямками:

1. Показники забезпеченості підприємства основними фондами.
2. Показники стану основних фондів.
3. Показники ефективності використання основних фондів.

Передумовою формування та відтворення основних засобів підприємства є проведення аналізу їх сучасного стану та ефективності використання.

Основними напрямками такого аналізу є вивчення обсягів і динаміки основних засобів, їх технічного стану, інтенсивності відновлення, забезпеченості підприємства основними засобами та ефективності їх використання.

Для оцінки стану, інтенсивності відновлення та забезпеченості підприємства основними засобами розраховується низка загальних показників.

Показники оцінки стану, інтенсивності відновлення та ефективності використання основних засобів підприємства

№ з/п	Назва показника	Методика визначення	Призначення
1. Показники технічного стану основних засобів			
1.	Коефіцієнт зносу основних засобів, $K_{зн}$ (відношення суми нарахованої амортизації до первісної (балансової) вартості основних засобів на кінець року)	$K_{зн} = \frac{З}{B_{п}}$ <i>З – сума зносу основних виробничих засобів</i> <i>$B_{п}$ – первісна вартість основних засобів</i>	Характеризує ступінь зносу основних засобів та відшкодування витрат на їх формування
2.	Коефіцієнт придатності основних засобів, $K_{пр}$ (розраховується як відношення залишкової вартості до первісної вартості основних засобів на кінець року або одиниця мінус коефіцієнт зносу)	$K_{пр} = \frac{B_з}{B_{п}}$ або $K_{пр} = 1 - K_{зн}$ <i>$B_з$ – залишкова вартість основних засобів</i> <i>$B_{п}$ – первісна вартість основних засобів</i> <i>$K_{зн}$ – коефіцієнт зносу основних засобів</i>	Характеризує можливість подальшого використання, ступінь невідшкодування витрат на формування основних засобів підприємства

№ з/п	Назва показника	Методика визначення	Призначення
2. Показники інтенсивності відновлення основних засобів			
1.	Коефіцієнт оновлення основних засобів, $K_{он}$ (показує, яку частку від наявності на кінець звітного періоду складають нові основні засоби)	$K_{он} = \frac{B_в}{B_{кін}}$ <i>$B_в$ – введені основні засоби за період</i> <i>$B_{кін}$ – вартість основних засобів на кінець періоду</i>	Характеризує питому вагу введених основних засобів в їх загальному наявному обсязі, ступінь оновлення основних засобів підприємства
2.	Коефіцієнт вибуття основних засобів, $K_{виб}$ (показує, яка частина основних засобів, з якими підприємство починало свою діяльність у звітному році, вибула через зношеність і інші причини)	$K_{виб} = \frac{B_{виб}}{B_{поч}}$ <i>$B_{виб}$ – основні засоби, що вибули з експлуатації протягом аналітичного періоду</i> <i>$B_{поч}$ – вартість основних засобів на початок періоду</i>	Характеризує питому вагу вибуття основних засобів підприємства в їх загальному обсязі, ступінь втрати основних засобів
3.	Швидкість оновлення основних засобів, $K_{шв}$	$K_{шв} = \frac{1}{K_{он}}$ <i>$K_{он}$ – коефіцієнт оновлення основних засобів</i>	Характеризує середній період повного оновлення усіх основних засобів підприємства:

№ з/п	Назва показника	Методика визначення	Призначення
3. Показники забезпеченості підприємства основними засобами:			
1.	Частка активної частини основних засобів у їх загальній вартості, χ_a	$\chi_a = \frac{OZ_a}{OZ}$ <i>OZ_a – середньорічна вартість активних основних засобів для здійснення виробничих операцій</i> <i>OZ – середньорічна вартість основних засобів</i>	Характеризує технічний рівень підприємства і його забезпеченість просторовими ресурсами
2.	Показник фондоозброєності праці, $\Phi_{озбр}$ (показує забезпеченість підприємства основними засобами в розрахунку на одного працівника)	$\Phi_{озбр} = \frac{OZ}{\chi_{обл}}$ <i>OZ – середньорічна вартість основних засобів</i> <i>$\chi_{обл}$ – середньооблікова чисельність персоналу, осіб</i>	Свідчать про технічний розвиток підприємства і сприяють зростанню продуктивності праці
3.	Показник технічної озброєності праці, $T_{озбр}$	$T_{озбр} = \frac{OZ_a}{\chi_{вт}}$ <i>OZ_a – середньорічна вартість активних основних засобів для здійснення виробничих операцій</i> <i>$\chi_{вт}$ – середньооблікова чисельність операційного персоналу</i>	

№ з/п	Назва показника	Методика визначення	Призначення
4. Загальні показники оцінки ефективності використання основних засобів			
1.	Фондовіддача, Φ_B (показує виробництво продукції (товарів, робіт, послуг) в розрахунку на 1 грн. їх середньої вартості)	$\Phi_B = \frac{РП}{OZ}$ <i>РП – обсяг виробництва та реалізації продукції за період</i> <i>OZ – середньорічна вартість о. засобів</i>	Характеризує обсяг виробництва та реалізації продукції на одиницю основних засобів
2.	Фондоємність обсягу виробництва та реалізації продукції, $\Phi_{ем}$ (показує, скільки в середньому (за вартістю) використовується на підприємстві основних виробничих засобів для виробництва продукції вартістю 1 грн)	$\Phi_{ем} = \frac{OZ}{РП}$ або $\Phi_{ем} = \frac{1}{\Phi_B}$ <i>OZ – середньорічна вартість основних засобів</i> <i>РП – обсяг виробництва та реалізації продукції за період</i> <i>Φ_B – Фондовіддача</i>	Характеризує середню суму основних засобів, що використовується для отримання 1 грн. обсягу виробництва та реалізації продукції
3.	Рентабельність основних засобів, $P_{оз}$	$P_{оз} = \frac{\Pi}{OZ} \times 100$ <i>Π – сума прибутку за період</i> <i>OZ – середньорічна вартість основних засобів</i>	Характеризує обсяг прибутку на одиницю основних засобів підприємства

Класифікація груп основних засобів та мінімально допустимі строки їх корисного використання (амортизації)

Групи	Мінімально допустимі строки корисного використання, років
група 1 — земельні ділянки	—
група 2 — капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом	15
група 3 — будівлі	20
споруди	15
передавальні пристрої	10
група 4 — машини та обладнання	5
із них:	
електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичного оброблення інформації, пов'язані з ними засоби зчитування або друкування інформації, пов'язані з ними комп'ютерні програми, інші інформаційні системи, комутатори, маршрутизатори, модулі, модеми, джерела безперебійного живлення та засоби їх підключення до телекомунікаційних мереж, телефони, мікрофони і рації, вартість яких перевищує 2500 грн.	2
група 5 — транспортні засоби	5
група 6 — інструменти, прилади, інвентар (меблі)	4
група 7 — тварини	6
група 8 — багаторічні насадження	10
група 9 — інші основні засоби	12
група 10 — бібліотечні фонди	—
група 11 — малоцінні необоротні матеріальні активи	—
група 12 — тимчасові (нетитульні) споруди	5
група 13 — природні ресурси	—
група 14 — інвентарна тара	6
група 15 — предмети прокату	5
група 16 — довгострокові біологічні активи	7

Амортизація основних засобів у податковому обліку нараховується з використанням тих самих методів, які застосовуються до об'єктів основних засобів у бухгалтерському обліку та які при цьому застережені в наказі про облікову політику підприємства з метою складання фінансової звітності. Причому податкова амортизація, як і бухоблікова, нараховується щомісячно (починаючи з місяця, наступного за місяцем введення об'єкта в експлуатацію), а квартальна сума податкової амортизації (за кожним об'єктом) — визначається як сума нарахованих амортизацийних відрахувань за об'єктом за 3 місяці розрахункового кварталу.

Методи нарахування амортизації основних засобів

Суть методу	Сума амортизації річна	Додаткові показники	Примітки
1	2	3	4
<i>1. Прямолінійний метод</i>			
Річна сума амортизації визначається діленням вартості, яка амортизується, на строк корисного використання об'єкта основних засобів	$A_{рч} = A_{мв} : T$	$A_{мв} = ПВ - ЛВ$	Розмір амортизації залежить тільки від строку використання об'єкта ОЗ. Переваги: цей метод відрізняється легкістю розрахунку. вартість об'єкта ОЗ списується рівними частинами протягом усього строку його експлуатації. Недоліки: не враховується моральний знос об'єктів ОЗ та фактор підвищення витрат на ремонти у міру його експлуатації (особливо в останні роки використання об'єкта ОЗ)
<i>2. Метод зменшення залишкової вартості</i>			
Річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації. Річна норма амортизації (у відсотках) обчислюється як різниця між одиницею та результатом кореня ступеня кількості років корисного використання об'єкта з результату від ділення ліквідаційної вартості об'єкта на його первісну вартість	$A_{рч} = ЗАЛ(ПВ) \times N_a$	$N_a = 1 - (ЛВ : ПВ)^{1/T}$	Переваги: протягом перших років експлуатації об'єкта ОЗ накопичується значна сума коштів, необхідних для його відновлення. Недоліки: передбачає обов'язкову наявність ліквідаційної вартості, необхідної для розрахунку норми амортизації. Якщо ж ліквідаційна вартість дорівнює нулю, то складова $(ЛВ : ПВ)^{1/T}$ також дорівнюватиме нулю. Отже, річна сума амортизації виявиться такою, що дорівнює первісній вартості
<i>3. Метод прискореного зменшення залишкової вартості</i>			

<p>Річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації, яка обчислюється відповідно до строку корисного використання об'єкта і подвоюється. Цей метод застосовується лише при нарахуванні амортизації до об'єктів основних</p>	$\text{Аріч} = \text{ЗАЛ (ПВ)} \times \text{На}$	$\text{На} = (\text{АмВ} : \text{T}) \times 2$	<p>Переваги: протягом перших років експлуатації об'єкта ОЗ накопичується значна сума коштів, необхідних для його відновлення. Цей метод дає можливість протягом першої половини корисного строку використання основних засобів відшкодувати до 60 — 70 % їх вартості</p>
<p><i>4. Кумулятивний метод</i></p>			
<p>Річна сума амортизації визначається як добуток вартості, яка амортизується, та кумулятивного коефіцієнта. Кумулятивний коефіцієнт розраховується діленням кількості років, що залишаються до кінця строку корисного використання об'єкта основних засобів, на суму числа років його корисного використання</p>	$\text{Аріч} = \text{АмВ} \times \text{кі}$	$\text{кі} = \text{Кр} : \text{Ср}$	<p>Наприклад, для об'єкта основних засобів зі строком служби 5 років кумулятивне число становитиме: $1 + 2 + 3 + 4 + 5 = 15$. Відповідно кумулятивний коефіцієнт кожного року експлуатації об'єкта складе: — у перший рік — $5/15$; — у другий рік — $4/15$; — у третій рік — $3/15$; — у четвертий рік — $2/15$; — у п'ятий рік — $1/15$. Переваги: 1. У перші роки, коли інтенсивність використання об'єкта ОЗ максимальна, амортизується більша частина його вартості. 2. У перші роки накопичуються грошові кошти для заміни об'єкта ОЗ, що амортизується. 3. Забезпечується можливість збільшення частини витрат на ремонт амортизовуваних об'єктів ОЗ, що припадають на останні роки їх використання, без</p>

			відповідного збільшення витрат виробництва (собівартості продукції) за рахунок того, що сума амортизації, яка нараховується, у ці роки зменшується. Недоліки: певна трудомісткість
<i>5. Виробничий метод</i>			
Місячна сума амортизації визначається як добуток фактичного місячного обсягу продукції (робіт, послуг) та виробничої ставки амортизації. Виробнича ставка амортизації обчислюється діленням вартості, яка амортизується, на загальний обсяг продукції (робіт, послуг), який підприємство очікує виробити (виконати) з використанням об'єкта основних засобів/	$A_{міс} = N_{міс} \times N_a$	$N_a = \frac{A_{мв}}{N_{заг}}$	Застосовується для нарахування амортизації об'єктів ОЗ, технічний стан яких залежить від кількості виробленої продукції. Переваги: цей метод дуже а раціональний. Зручно застосовувати при визначенні амортизації автотранспорту залежно від його пробігу, верстатів та будь-якого виробничого обладнання. Недоліки: застосування пов'язане з трудностю визначення виробітку окремих об'єктів ОЗ. Наразі не зовсім зрозуміло, як буде використовуватися цей метод у зв'язку із введенням обов'язкового мінімально допустимого строку амортизації ОЗ

Умовні позначення:

Аріч — річна сума амортизації;
 АмВ — вартість, що амортизується;
 Аміс — місячна сума амортизації;
 Т — строк корисного використання об'єкта;
 ПВ — первісна вартість;
 ЛВ — ліквідаційна вартість;
 ЗАЛ — залишкова вартість;
 На — норма амортизації;
 кі — кумулятивний коефіцієнт;

Кр — кількість років, що залишилися до кінця строку корисного використання об'єкта ОЗ;
 Ср — сума числа років корисного використання об'єкта ОЗ;
 Nміс — фактичний місячний обсяг продукції (робіт, послуг);
 Nзаг — загальний обсяг продукції (робіт, послуг), який підприємство чекає виробити (виконати) з використанням об'єкта ОЗ.

Звертаємо увагу: амортизація об'єктів основних засобів, що належить до груп 9 (інші основні засоби), 12 (тимчасові (нетитульні) споруди), 14 (інвентарна тара), 15 (предмети прокату), нараховується прямолінійним або виробничим методами.

На основні засоби груп 1 (земельні ділянки) і 13 (природні ресурси) амортизація не нараховується.

Щодо малоцінних необоротних матеріальних активів та бібліотечних фондів, то їх амортизація може нараховуватися за рішенням платника податків одним із двох способів :

1) «50 % / 50 %». Згідно з ним амортизація нараховується в першому місяці використання об'єкта в розмірі 50 % його вартості, що амортизується, а решта 50 % нараховується в місяці списання об'єкта з балансу;

2) «100 %». За цим методом амортизація нараховується в першому місяці використання об'єкта в розмірі 100 % його вартості, що амортизується.

Задачі

Задача 1

Розрахувати показники ефективності використання основних засобів підприємства: фондовіддачу, рентабельність реалізованої продукції, рентабельність основних засобів на кінець звітного періоду за такими даними:

- 1) середньорічна вартість основних засобів — 18250 тис грн;
- 2) чистий дохід — 95550 тис грн;
- 3) прибуток від реалізації продукції — 20150 тис грн

Задача 2

Розрахувати основні показники ліквідності та платоспроможності на основі таких даних:

- 1) поточні активи підприємства — 5550 тис грн;
- 2) поточні зобов'язання підприємства — 1950 тис грн;
- 3) оборотні активи — 2555 тис грн;
- 4) грошові кошти підприємства — 1100 тис грн;
- 5) дебіторська заборгованість — 125 тис грн;
- 6) власний капітал — 5550 тис грн;

Задача 3

Нарахувати амортизацію прямим методом амортизації, для підприємства виробника продуктів харчування, що придбало і встановило об'єкт основних засобів — комплекс для вакуумної упаковки продукції. Первісна вартість комплексу становить 96 000 грн. Враховуючи, по-перше, наявний досвід, і по-друге, розроблені плани на перспективу, встановлено строк корисного використання — шість років. Ліквідаційна вартість встановлено в сумі 1000 грн.

Задача 4

Нарахувати амортизацію методом зменшення залишкової вартості, для підприємства виробника продуктів харчування, що придбало і встановило об'єкт основних засобів — комплекс для вакуумної упаковки продукції. Первісна вартість комплексу становить 96 000 грн. Враховуючи, по-перше, наявний досвід, і по-друге, розроблені плани на перспективу, встановлено строк корисного використання — шість років. Ліквідаційна вартість установлено в сумі 1000 грн.

Задача 5

Нарахувати амортизацію методом прискореного зменшення залишкової вартості, для підприємства виробника продуктів харчування, що придбало і встановило об'єкт основних засобів — комплекс для вакуумної упаковки продукції. Первісна вартість комплексу становить 96 000 грн. Враховуючи, по-перше, наявний досвід, і по-друге, розроблені плани на перспективу, встановлено строк корисного використання — шість років. Ліквідаційна вартість установлено в сумі 1000 грн.

Задача 6

Нарахувати амортизацію кумулятивним методом, для підприємства виробника продуктів харчування, що придбало і встановило об'єкт основних засобів — комплекс для вакуумної упаковки продукції. Первісна вартість комплексу становить 96 000 грн. Враховуючи, по-перше, наявний досвід, і по-друге, розроблені плани на перспективу, встановлено строк корисного використання — шість років. Ліквідаційна вартість установлено в сумі 1000 грн.

Задача 7

Нарахувати амортизацію виробничим методом, для підприємства виробника продуктів харчування, що придбало і встановило об'єкт основних засобів — комплекс для вакуумної упаковки продукції. Первісна вартість комплексу становить 96 000 грн. Враховуючи, по-перше, наявний досвід, і по-друге, розроблені плани на перспективу, встановлено строк корисного використання — шість років. Ліквідаційна вартість установлено в сумі 1000 грн.

Тема 4. Капітал підприємства: формування та оптимізація структури

Методичні рекомендації до розв'язку практичних завдань

До загальних (нормальних) джерел фінансування запасів (ЗД) відносять робочий капітал та короткострокові кредити банків.

Для характеристики наявності джерел фінансування запасів виділяють три основних показники.

1. *Наявність власних коштів (В);*

$V = BK - HA$, де (9.1)

BK – власний капітал;

HA- необоротні активи.

Наявність власних та довгострокових коштів – визначається збільшенням попереднього показника на суму довгострокових зобов'язань:

$$ВД = В + ДЗ, \text{ де}$$

ВД – власних та довгострокових коштів;

ДЗ - довгострокових зобов'язань.

Враховуються доходи майбутніх періодів у частині понад 12 місяців.

2. **Наявність загальних коштів** – фінансування запасів визначається збільшенням попереднього показника на суму короткострокових кредитів банків:

1. Надлишок (+) чи дефіцит (-) власних коштів:

2. Надлишок (+) чи дефіцит (-) власних та довгострокових позикових коштів:

3. Надлишок (+) чи дефіцит (-) загальних коштів:

$$ЗК = ВД + КК, \text{ де}$$

ЗК - загальних коштів;

КК - короткострокових кредитів банків.

Трьом показникам наявності джерел фінансування запасів відповідають **три показники забезпеченості** запасів джерел їхнього фінансування.

$$Фв = В - Зп, \text{ де}$$

Зп – запаси;

Фв - власних коштів.

$$Фвд = ВД - Зп, \text{ де}$$

Фвд - власних та довгострокових позикових коштів.

$$Фзк = ЗК - Зп \text{ де}$$

Фзк- загальні кошти.

Ситуаційне завдання

Завдання 1

Здійсніть аналіз ефективності використання власного капіталу на основі даних фінансової звітності. Зробіть аналітичні висновки і пропозиції щодо підвищення ефективності використання власного капіталу. Вкажіть:

- 1) як забезпечується фінансова незалежність підприємства;
- 2) які показники характеризують раціональність розміщення власного капіталу;
- 3) яка роль власного капіталу у формуванні робочого капіталу.

Тема 5. Доходи, витрати та фінансові результати підприємств.

Методичні рекомендації до розв'язку практичних завдань

При виконанні завдань, щодо розрахунку виручка від реалізації. Слід використовувати декілька методів планування виручки.

1. *Метод прямого рахунку* лежить в основі планування і використовується за умови невеликого асортименту продукції. Визначають за формулою:

$$В = P \cdot Ц, \text{ де}$$

В – виручка від реалізації в плановому періоді;

P – кількість одиниць реалізованої продукції даного виду в плановому періоді;

Π – планова ціна реалізації одиниці продукції (без АП і ПДВ).

Планові реалізаційні ціни визначають на основі цін, які діяли у базовому періоді, з урахуванням прогнозних змін ціни у плановому періоді.

2. *Укрупнений метод*. Плановий розмір виручки можна ще визначити, використовуючи дані планового товарного випуску продукції і залишки нереалізованої готової продукції на початок і кінець планового періоду. Для цього застосовують формулу :

$$B = 31 + TP - 32, \text{ де}$$

31 і 32 – залишки готової продукції усіх видів відповідно на початок і кінець планового періоду;

TP – товарний випуск продукції у плановому періоді.

При виконанні завдань, щодо визначення цін, слід визначити, які саме ціни застосовує підприємство – оптові чи роздрібні. Для визначення оптових цін існує кілька способів.

Оптова ціна, або ціна виробника, визначається за формулою:

$$\text{Ц1} = C + \Pi, \text{ де}$$

Ц1 – оптова ціна, або ціна виробника; C – собівартість продукції, грн;

Π – прибуток, грн.

Наступним етапом формування вільної ціни є визначення відпускної ціни, тобто ціни, яка містить непрямі податки.

Відпускна ціна виробника розраховується за формулами:

1) якщо товар не є підакцизним:

$$\text{Ц2} = C + \Pi + \text{ПДВ}, \text{ де}$$

Ц2 – відпускна ціна з урахуванням податку на додану вартість, грн;

ПДВ – сума вхідного податку на додану вартість, грн.

Сума вхідного ПДВ визначається:

$$\text{ПДВ} = (C + \Pi) \times \text{Cп} 100\%, \text{ де}$$

Cп – ставка податку на додану вартість, %;

2) якщо товар є підакцизним:

$$\text{Ц3} = C + \Pi + \text{АП} + \text{ПДВ}, \text{ де}$$

Ц3 – відпускна ціна з урахуванням податку на додану вартість та акцизного податку, грн;

АП – сума акцизного податку, грн;

ПДВ – сума вхідного податку на додану вартість, грн.

Сума вхідного ПДВ для Ц3 визначається:

$$\text{ПДВ} = (C + \Pi + \text{АП}) \times \text{Cп} / 100\%, \text{ де}$$

Роздрібна ціна розраховується за формулами:

1) якщо товар не є підакцизним:

$$\text{Ц4} = C + \Pi + \text{ПДВ} + T_n, \text{ де}$$

T_n – торговельна націнка, грн.;

2) якщо товар є підакцизним:

$$\text{Ц5} = C + \Pi + \text{АП} + \text{ПДВ} + T_n.$$

Торговельна націнка у складі ціни товару визначається шляхом розрахунку, відповідно до розмірів витрат торговельного підприємства і рівня рентабельності. Водночас торговельна націнка на товар підприємства торгівлі може встановлюватися різними методами. Підприємство розраховує як планову, так і фактичну виручку від реалізації продукції. Планову виручку від реалізації продукції визначають методом прямого або укрупненого розрахунку.

3. *Метод прямого розрахунку* має за основу оцінку попиту на продукцію підприємства і використовується за умови відносно невеликої номенклатури продукції або коли продукція реалізується на замовлення. Виручка від реалізації за цим методом визначається за формулою:

$$B = \sum_j p_j \times q_j \quad \text{де}$$

j – індекс продукції;

p_j – одинична ціна;

q_j – кількість реалізованої продукції, фізичних одиниць.

За нестійкої структури попиту й великої номенклатури продукції розробляється плановий обсяг реалізації продукції, визначається укрупненим методом у грошовому вимірі (B), і на цій основі складається план виробництва товарної продукції з урахуванням очікуваних залишків готової продукції на кінець планового періоду, за формулою:

$$T = B + \text{Окінц.} - \text{Опочатк.}, \quad \text{де}$$

Опочатк. – початкові залишки готової продукції;

Окінц. – кінцеві залишки готової продукції; T – випуск товарної продукції у плановому періоді.

Вправа

Вправа 1

Визначити грошові надходження за видами діяльності підприємства за звітний період на основі наведених даних:

- 1) виручка від реалізації продукції в сумі 450 тис грн, у тому числі ПДВ і акцизний податок — 80 тис грн;
- 2) отримано кошти з державного бюджету для реалізації державної програми на суму 150 тис грн;
- 3) підприємство отримало кредит у сумі 300 тис. грн на період 12 місяців;
- 4) отримано дивідендів у сумі 20 тис грн

Задачі

Задача 1

Визначити доходи підприємства від фінансово-інвестиційної діяльності на підставі таких даних:

- 1) Підприємство планує відкрити депозит на суму 500 тис грн на 12 місяців під 20% річних;
- 2) підприємство планує придбати акції в поточному місяці на суму 550 тис грн
- 3) за придбаними акціями очікується виплата дивідендів в розмірі 25% річних.

Задача 2

На основі наведених даних необхідно розрахувати суму чистого доходу підприємства:

- 1) за звітний період реалізовано продукції на суму 8000 тис грн, продукція оподатковується ПДВ.
- 2) протягом звітного періоду було отримано авансові платежі за продукцію на суму 15 тис грн
- 3) матеріальні витрати й амортизація становлять 500 тис грн;
- 4) Заробітна плата — 195 тис грн

Задача 3

Розрахувати грошові надходження за видами діяльності підприємства за звітний період на основі наведених даних:

- 1) отримано виручку від реалізації продукції на суму 1000 тис грн;
- 2) виплачена заробітна плата на суму 500 тис грн;
- 3) отримані відсотки від банку на суму 100 тис грн;
- 4) сплачені відсотки за кредитами на суму 100 тис грн;
- 5) сплачені рахунки постачальників на суму 60 тис грн;
- 6) сплачені податки на суму 300 тис грн;
- 7) отримано прибуток у розмірі 200 тис грн

Сума грошей на розрахунковому рахунку підприємства в банку станом на 1 січня N-го року склала 400 тис грн

Ситуаційні завдання

Завдання 1

Показати структуру фінансів підприємства 1 за станом на 1 січня N-го року на основі наступних даних:

- 1) фонд заробітної плати в розмірі 70 тис грн;
- 2) заборгованість від покупця - на суму 30 тис грн,
- 3) дебіторська заборгованість з боку постачальників - у розмірі 80 тис грн,
- 4) обсяг незавершеного виробництва - на суму 95 тис грн;
- 5) заборгованість за кредитами - на суму 165 тис грн;
- 6) збиток - на суму 30 тис грн

Завдання 2

Показати структуру фінансів підприємства станом на 1 січня N-го року. Станом на 1 січня N-го року підприємство мало такі види фінансів:

- 1) Статутний фонд у розмірі 330 тис грн грн.
- 2) Дебіторську заборгованість - у розмірі 30 тис грн
- 3) Кредиторську заборгованість - у розмірі 80 тис грн грн.
- 4) Цінні папери - на суму 40 тис грн грн.
- 5) Остаточну вартість основних засобів - на суму 400 тис грн
- 6) Нерозподілений (невикористаний) прибуток - на суму 60 тис грн

Тема 6. Кредитування підприємств.

Методичні рекомендації до розв'язку практичних завдань

Кожна строкова виплата (P) включає в себе рівні витрати по погашенню боргу (K) та відсотків по ньому (I).

Розрахунок строкової річної виплати здійснюється за формулою:

$$P = B \times \left\{ i : m (1 + i : m)^{nt} : [(1 + i : m)^{nt} - 1] \right\}, \text{ де}$$

i — відсоткова ставка;

n — строк кредиту;

m — кількість виплат та кількість періодів нарахування відсотків протягом року;

B — величина боргу.

Ситуаційні завдання

Завдання 1

Банк видав кредит 7 млн. грн. на 3 роки за складною річною ставкою 25% річних з погашенням одночасним платежем. Визначити суму, яка погашається та суму нарахованих відсотків.

Завдання 2

Банк може надати підприємствам позики за такими умовами:

а) щоквартального нарахування відсотків виходячи з 8 % річних;

б) щомісячного нарахування відсотків, виходячи з 12 % річних.

Який варіант є найкращим для підприємств.

Завдання 3

Лізингодавець і підприємство-лізингоодержувач уклали лізингову угоду про передачу обладнання вартістю 150000 тис грн терміном на 3 роки. Для фінансування угоди лізингодавець залучає банківський кредит в сумі 150000 тис грн під 28% річних із щорічним погашенням відсотків та основної суми боргу (відсотки нараховуються на непогашену суму боргу);. Відшкодування вартості обладнання здійснюється щорічно рівними частками. Щорічна маржа лізингодавця (платіж-винагорода лізингодавцеві за отримане в лізинг майно); становить 2,5%, а щорічні страхові платежі (об'єкт застраховано лізингодавцем); – 1,9%. Лізингові платежі виплачуються щорічно. Визначити суму лізингових платежів за кожний рік.

Завдання 4

Підприємство з установою банку уклали факторингову угоду, у відповідності з якою банк викупив рахунки-фактури підприємства на суму 35000 тис грн Плата за кредит становить 25% річних, а середній термін обороту коштів у розрахунках з покупцем – 10 днів. Комісійна винагорода за факторингове обслуговування – 2,5%. Визначити суму плати за факторинг.

Завдання 5

Підприємство А надає товарний кредит терміном на 3 місяці та цінову знижку на платіж готівкою у розмірі 5 %. Підприємство Б надає товарний

кредит терміном на 6 місяці та цінову знижку за платіж готівкою у розмірі 7 %. Визначте, який з варіантів залучення товарного кредиту найбільш відповідає інтересам підприємства.

Задачі

Задача 1

Підприємство отримало кредит в сумі 800 тис грн під 25% річних з 01 червня поточного року терміном на 4 місяці. За умовами договору, передбачається щомісячна сплата відсотків і погашення основної суми кредиту рівними частинами кожні два місяці та в кінці строку кредитування. 01 серпня поточного року в банк надійшло 422 000 грн. Визначте відсоткову ставку за кредитом і суму відсотків, яку отримає банк за період дії кредитного договору.

Задача 2

Підприємство щоквартально отримує виручку від реалізації продукції в розмірі 550 тис грн Собівартість виробленої за квартал продукції підприємства (з урахуванням відсотків за користування кредитом); дорівнює 150 тис грн Витрати на реалізацію продукції за квартал становлять 20 тис грн.

Розрахувати термін окупності кредиту в сумі 135 тис грн, наданого підприємству на 5 місяців для розширення виробництва, якщо відсоткова ставка за користування кредитом — 18 % річних.

Задача 3

Банк надав підприємству кредит на суму 300 тис грн під 18% річних на період з 15 квітня по 15 листопада жовтня поточного року. Визначте, яку суму має сплатити підприємство банку та дохід банку за всіма існуючими методами нарахування відсотків.

Задача 4

Підприємство 01 червня отримав кредит 5 000 тис. грн під 16% річних з плаваючою відсотковою ставкою до 30 грудня поточного року. Через 50 днів ставка становила 18% річних, а через 6 місяців від надання кредиту збільшилась до 19%. Визначте, яку суму підприємство має сплатити у банк 30 грудня.

Задача 5

Підприємство отримало кредит в сумі 500 000 грн під 25% річних з 01 вересня поточного року до 30 серпня наступного року. За умовами договору, відсотки сплачуються щомісячно, а тіло кредиту – в кінці терміну дії кредитного договору. У грудні поточного року підприємство прострочило сплату відсоткового платежу на 15 днів. Кредитним договором передбачено нарахування пені за кожний день прострочки виплати кредиту й відсотків за ним в розрізі подвійної облікової ставки НБУ. Протягом терміну несплати заборгованості і на дату погашення простроченого платежу облікова ставка НБУ становила 12,5 % річних. Визначте, яку суму підприємство сплатить банку в грудні поточного року.

Тема 7. Оцінка фінансового стану підприємства.

Методичні рекомендації до розв'язку практичних завдань

Аналіз фінансового стану підприємства починається зі загальної його оцінки на звітну дату порівняно з базовим і минулим періодами за показниками, які характеризують:

- забезпечення підприємства власним капіталом;
- раціональність розміщення власного капіталу;
- ефективність використання (власного капіталу; власного оборотного капіталу; сукупного капіталу);
- фондівдачу і рентабельність активів підприємства.

Таблиця 7.1

Основні показники оцінки фінансового стану підприємства та методика їх обчислення

Показники	Формула для розрахунку	Нормативне значення
Коефіцієнт фінансової незалежності	$\frac{\text{Власний капітал}}{\text{Валюта балансу}}$	збільшення
Коефіцієнт фінансової залежності	$\frac{\text{Залучений капітал}}{\text{Валюта балансу}}$	зменшення
Коефіцієнт фінансової стабільності	$\frac{\text{Залучений капітал}}{\text{Валюта балансу}}$	понад 1
Коефіцієнт фінансового ризику	$\frac{\text{Залучений капітал}}{\text{Власний капітал}}$	зменшення
Індекс постійного активу	$\frac{\text{Необоротні активи}}{\text{Власний капітал}}$	зменшення
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	$\frac{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}{\text{Власний капітал}}$	збільшення
Рентабельність власного капіталу (за валовим прибутком)	$\frac{\text{Валовий прибуток} \times 100}{\text{Власний капітал}}$	збільшення
Рентабельність власного капіталу (за чистим прибутком)	$\frac{\text{Чистий прибуток} \times 100}{\text{Власний капітал}}$	збільшення
Період окупності власного капіталу	$\frac{\text{Власний капітал}}{\text{Чистий прибуток}}$	зменшення
Рентабельність продажів	$\frac{\text{Чистий прибуток} \times 100}{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}$	збільшення
Коефіцієнт оборотності активів	$\frac{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}{\text{Валюта балансу}}$	збільшення

Фінансовий важіль	$\frac{\text{Валюта балансу}}{\text{Власний капітал}}$	зменшення
Фондовіддача основних засобів	$\frac{\text{Чистий дохід від реалізації}}{\text{Первісна вартість основних засобів}}$	збільшення
Рентабельність основних засобів	$\frac{\text{Валовий прибуток}}{\text{Первісна вартість основних засобів}}$	збільшення
Коефіцієнт поточної ліквідності	$\frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}}$	не менше 2
Коефіцієнт швидкої ліквідності	$\frac{\text{Оборотні активи} - \text{Запаси}}{\text{Поточні зобов'язання}}$	0,5–1,0
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\frac{\text{Поточні фінансові інвестиції} + \text{грошові кошти та їх еквіваленти}}{\text{Поточні зобов'язання}}$	не менше 0,2

Таблиця 7.2

Методика розрахунку показників майнового стану підприємства

Назва показника	Алгоритм розрахунку	Джерело інформації	Теоретично достатнє значення
1. Вартість всього майна	Підсумок балансу по активу або пасиву	Ф.№1, р.1300 або р.1900	Вартість майна повинна зростати порівняно з попередніми періодами
2. Вартість власних коштів підприємства	Вартість власного капіталу підприємства	Ф.№1, р.1495	Вартість власного капіталу повинна зростати порівняно з попередніми періодами
3. Вартість власних оборотних коштів (робочий капітал)	Різниця між вартістю оборотних активів і поточних зобов'язань підприємства	Ф.№1, р.1195 – р.1695	Вартість власних оборотних коштів повинна зростати порівняно з попередніми роками
4. Коефіцієнт зносу	Відношення суми зносу до первісної вартості ОВФ	Ф.№1, р.1012 р.1011	Зменшуватись і бути меншим 0,5
5. Коефіцієнт придатності	1 – коефіцієнт зносу	Ф.№1,1 – р.1012: р.1011	Збільшуватись і бути більшим 0,5

При визначенні типу фінансової стійкості до **запасів** відносять виробничі запаси, готову продукцію, незавершене виробництво, товари, витрати майбутніх періодів, строк погашення яких менший ніж 12 місяців .

До загальних (нормальних); **джерел фінансування запасів (ЗД)**; відносять робочий капітал та короткострокові кредити банків.

Для характеристики фінансового стану на підприємстві розглядають чотири типи фінансової стійкості (табл.7.3).

Характеристика типів фінансової стійкості

Тип фінансової стійкості	Алгоритм визначення	Характеристика
Перший тип: абсолютна фінансова стійкість	$V > Зп$	Всі запаси підприємства покриваються власними коштами, тобто підприємство не залежить від зовнішніх кредиторів, що трапляється вкрай рідко. Абсолютна фінансова стійкість не може розглядатись як ідеальна, оскільки означає, що керівництво підприємства не використовує зовнішніх джерел фінансування для основної діяльності.
Другий тип: нормальна фінансова стійкість	$V < Зп < V + ДЗ$	Підприємство використовує для покриття запасів, крім власних коштів також і довгострокові позикові кошти. Нормальна фінансова стійкість є найбільш бажаною для підприємства
Третій тип: нестійка фінансова стійкість	$V = ДЗ < Зп < V + ДЗ + КК$	Спостерігається порушення платоспроможності, але зберігається можливість відновлення рівноваги внаслідок поповнення джерел власних коштів, скорочення дебіторської заборгованості, прискорення оборотності запасів. Фінансова нестійкість вважається нормальною (допустимою);, якщо величина залучених для фінансування запасів короткострокових кредитів та запозичених коштів не перевищує сумарної вартості сировини, матеріалів та готової продукції.
Четвертий тип: кризова фінансова стійкість	$Зп > V + ДЗ + КК$	Підприємство перебуває на межі банкрутства, оскільки грошові кошти, короткострокові цінні папери та дебіторська заборгованість не покривають навіть кредиторської заборгованості та прострочених позик.

Крім аналізу абсолютних показників фінансової стійкості розраховують і відносні показники, які відображають співвідношення коштів підприємства за різними джерелами і структуру капіталу.

Ситуаційне завдання

Завдання 1

Сформуйте пропозиції щодо підвищення ефективності використання власного капіталу. Вкажіть:

- 1) як забезпечується фінансова незалежність підприємства;
- 2) які показники характеризують раціональність розміщення власного капіталу;
- 3) яка роль власного капіталу у формуванні робочого капіталу.

Тема 8. Фінансове планування на підприємствах.

Методичні рекомендації до розв'язку практичних завдань

Доцільно враховувати різні методи, що застосовуються в практиці розробки фінансових планів, зокрема:

- балансовий;
- нормативний;
- розрахунково-аналітичний;
- оптимізацій;
- моделювання.

Сутністю балансового методу є досягнення рівності обсягів грошових витрат та джерел їх покриття. Загальна формула ув'язки руху фінансових ресурсів з урахуванням змін залишків на початок і кінець планового періоду має такий вигляд:

$$З_{пп} + Н - В = З_{кп}, \text{ де}$$

$З_{пп}$ – залишок коштів на початок планового періоду;

$Н$ – надходження коштів протягом планового періоду;

$В$ – витрачання коштів;

$З_{кп}$ – залишок коштів на кінець планового періоду.

Нормативний метод передбачає визначення потреби у фінансових ресурсах шляхом застосування певних нормативів на плановий обсяг різних показників (власні оборотні засоби, ставки податків, норма амортизації, випуск продукції, обсяги реалізації та ін.). Визначення планових показників фінансових ресурсів на основі нормативу здійснюється за схемою:

Норматив × Об'ємний показник = Плановий обсяг фінансових ресурсів

При розрахунково-аналітичному методі розраховується обсяг витрат і потреба в ресурсах шляхом множення середніх витрат на індекс їх зміни у запланованому періоді. Як відомо, в основі цього методу лежить використання експертної оцінки, розрахунок якої передбачає декілька етапів. Перш за все характеризуються звітні дані за показниками. Виявляються тенденції зростання і пониження абсолютних значень окремих показників, часові співвідношення між ними. Далі вивчаються і аналізуються бажані

зміни у плановому періоді та можливість досягнення тих чи інших результатів на основі застосування логічних та математично-статистичних розрахунків. На основі зважування та порівняння отриманих результатів приймається рішення про величину планового показника.

Метод оптимізації полягає у виборі найкращого варіанта із багатьох, з точки зору одержаного результату чи найбільш низьких затрат. Аналіз структури фінансового планування потрібно розпочати, виходячи із аналізу теоретичних і методичних основ організації фінансового планування та системи організації розробки фінансових планів на підприємстві. Залежно від цільового призначення розрізняють стратегічні, довгострокові, поточні та оперативні плани. Стратегічні фінансові плани спрямовані на середньо- та довгострокову перспективу і забезпечують вирішення ключових для підприємства цілей. Довгострокові плани мають бути складені з урахуванням деяких прогнозів. Розробка прогнозів є досить складним етапом фінансового планування, який потребує від фінансового менеджера високого рівня фахової підготовки у сфері фінансів, математики та прогнозування. Потрібно враховувати і те, що математичні методи не можуть замінити здатність фінансиста виділяти найважливішу інформацію, правильно оцінювати її та передбачати міру впливу інших факторів. Стратегічний план має певні відмінності від довгострокового, оскільки передбачає охоплення всіх сфер діяльності підприємства і окреслює основні етапи досягнення формульованих у плані цілей. Поточні плани складаються на основі стратегічних і передбачають певну деталізацію стратегічних планів на менш тривалій короткостроковий період. Поточні плани дають можливість визначити джерела фінансування розвитку підприємства, детально сформулювати структуру доходів і витрат, структуру активів підприємства на кінець планового періоду, отримати інформацію про рух грошових коштів підприємства протягом планового періоду. Відповідно до діючого законодавства підприємства державного сектора зобов'язані складати поточні фінансові плани, а підприємствам недержавного – здійснювати таке планування рекомендовано. Такі плани розробляються на рік з розбиттям по кварталах. Оперативне фінансове планування доповнює систему поточного фінансового планування і є його невід'ємною умовою. Це більш короткострокове планування, яке використовують з метою контролю за надходженням і витрачанням грошових коштів безпосередньо через поточні рахунки підприємства. Оперативні плани надають можливість здійснювати систематичний контроль за забезпеченням неперервності виробничого процесу та значно підвищити ефективність фінансово-господарської діяльності. Більшість вітчизняних учених вважають, що оперативне фінансове планування має охоплювати складання платіжного календаря, касового плану і розрахунок потреби в короткостроковому кредиті. В платіжному календарі наводяться платежі, що стосуються поточної діяльності підприємства і, які планується здійснити протягом планового періоду в ті чи інші моменти часу. Платіжний календар розроблюють, як правило, на поточний місяць з розбиттям на декади (10 днів) або тижні, а в

разі потреби більш систематичного здійснення платежів – щоденно. Це надає змогу більш точно визначити майбутні потреби в грошових коштах і завчасно визначити і джерела їх надходження. Платіжний календар має охоплювати всі видатки і надходження коштів як в готівковій, так і в безготівковій формі. Касовий план – це план обігу готівки підприємства, що розробляється з метою контролю за її надходженням та витрачанням. Як правило, касовий план розробляється на квартал і у встановлений строк подається до комерційного банку, з яким підприємство має договір про розрахунково-касове обслуговування. Касовий план складають за типовою формою, в структурі якої чотири розділи. Касовий план більшою мірою використовується банківськими установами для планування потреби банку в готівкових коштах, оскільки готівкові розрахунки банків з підприємствами мають бути чітко визначені і регламентуються нормативами НБУ. Потребу у короткостроковому кредиті підприємства визначають, виходячи із показників поточного (річного) фінансового плану у випадку, коли витратна частина балансу грошових надходжень недостатня для покриття необхідних для підприємства грошових витрат, або ж для забезпечення величини нормативу власних оборотних коштів підприємства. Нестача грошових ресурсів може бути визначена також і в ході оперативного фінансового планування чи господарської діяльності підприємства. Порядок надання і повернення кредитів визначений інструкціями НБУ і передбачає оформлення відповідних договірних документів між підприємством і банком в кожному конкретному випадку.

Процес складання платіжного календаря можна розділити на шість етапів.

1. Вибір періоду планування. Як правило, це – квартал (місяць). На підприємствах, де часто змінюються в часі грошові потоки, можливі і коротші періоди планування (декада).

2. Планування обсягів реалізації продукції (робіт, послуг) здійснюється за спеціальною методикою з урахуванням обсягів виробництва у цьому періоді і зміни залишків продукції.

3. Розрахунок обсягу можливих грошових надходжень (доходів). Певна складність на даному етапі може виникнути, якщо підприємство застосовує методику визначення виручки у міру відвантаження товарів. Більшість підприємств відстежує середній період часу, який потрібний для того, щоб сплатити рахунки. Грошові надходження і зміну дебіторської заборгованості можна розрахувати за допомогою балансового рівняння

$$ДЗп + ВР = ДЗк + ДП, \text{ де}$$

ДЗп, ДЗк – дебіторська заборгованість за товари і послуги відповідно на початок і кінець періоду; ВР – виручка від реалізації за період; ДП – грошові надходження в даному періоді. Точніший розрахунок припускає класифікацію дебіторської заборгованості за термінами її погашення. Таким чином, устанавлюється усереднена частка дебіторської заборгованості з терміном погашення відповідно до 30, до 60 днів (90 днів тощо). Крім того, дебіторська заборгованість коригується на потенційно безнадійні борги.

Відсоток втрат за безнадійними боргами у вартості продажів у кредит у плановому періоді може бути прийнятий у тому ж розмірі, що і в попередньому періоді. За наявності інших джерел надходжень грошових коштів (виручка від іншої реалізації, позареалізаційні доходи) їх прогнозна оцінка виконується методом прямого рахунку. Отримана сума додається до суми грошових надходжень.

4. Оцінка грошових витрат, очікуваних у плановому періоді. Окремим елементом даного етапу є погашення кредиторської заборгованості. Процес затримки платежу називають «розтяганням» кредиторської заборгованості. Відстрочена кредиторська заборгованість в цьому випадку є як додаткове джерело короткострокового фінансування.

5. Визначення грошового сальдо – різниці між сумами надходжень і витрат за період планування.

6. Підбиття підсумків – визначення планової нестачі або надлишку коштів

Ситуаційні завдання

Завдання 1

Скласти прогнозний бюджет фінансового результату на плановий рік для підприємства, яке займається посередницькою діяльністю, використовуючи такі дані:

- 1) середня величина націнки під час реалізації товарів — 45 %;
- 2) рентабельність реалізації — 20 %;
- 3) запланований чистий прибуток — 35,0 тис грн;
- 4) запланований до сплати податок на прибуток — 15,0 тис грн

Завдання 2

Складіть план доходів та витрат підприємства за такими даними:

- 1) дохід від реалізації продукції — 35 000 тис грн;
- 2) витрати на придбання сировини і матеріалів — 15 000 тис грн;
- 3) витрати на утримання основних засобів — 750 тис грн;
- 4) витрати на оплату праці — 3500 тис грн;
- 5) податкові платежі, що включені до витрат операційної діяльності — 1500,0 тис грн;
- 6) інші витрати — 10000,0 тис грн;
- 7) податкові платежі, що сплачуються за рахунок прибутку — 25,0 %.

Задача

Задача 1

На основі плану формування та використання фінансових ресурсів підприємства розрахуйте необхідний розмір залучення позикових коштів (кредитів). Щодо планів підприємства на наступний період відомо:

- 1) інвестиції в приріст обігових активів передбачені в розмірі 15,0 тис грн,
- 2) реконструкцію та модернізацію діючих основних засобів — 10,0 тис грн;
- 3) інноваційні інвестиції — 15 тис грн;

- 4) інші напрями використання фінансових ресурсів — 5,0 тис грн;
- 5) чистий прибуток, що направлений на виробничий розвиток підприємства — 15 тис грн;
- 6) амортизаційні відрахування — 15,0 тис грн;
- 7) залишок коштів на початок періоду — 5,0 тис грн, на кінець — 3,5 тис грн

Тема 9. Банкрутство та фінансова санація підприємств.

Методичні рекомендації до розв'язку практичних завдань.

Незадовільний фінансово-економічний стан підприємства зумовлений його збитковою діяльністю або низьким рівнем рентабельності, нерациональним розміщенням фінансових ресурсів. Усе це може призвести до банкрутства.

Під банкрутством розуміють неспроможність підприємства в установленій термін виконати свої зобов'язання перед державою або іншими кредиторами. Рішення про банкрутство підприємств приймає арбітражний суд. Визнання підприємства банкрутом спричинює негайне припинення його функціонування як юридичної особи, а всі права щодо розпорядження його майном, майновими правами і обов'язками переходять до ліквідаційної комісії, яка займається реалізацією майна банкрута, здійснює інші заходи, спрямовані на задоволення вимог кредиторів.

Засновники підприємства, власники майна, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, наділені господарською компетенцією, у межах своїх повноважень зобов'язані вживати своєчасних заходів щодо запобігання його банкрутству. Усі перелічені суб'єкти можуть надати фінансову допомогу підприємству-боржнику в розмірі, достатньому для погашення його зобов'язань перед кредиторами, включаючи зобов'язання щодо сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) та відновлення платоспроможності цього суб'єкта (досудова санація).

При виявленні незадовільного фінансового стану підприємства протягом тривалого періоду воно вважається неплатоспроможним і може бути оголошено банкрутом. Відповідно до законодавства України застосовуються такі судові процедури банкрутства:

- розпорядження майном боржника;
- мирова угода;
- санація (відновлення платоспроможності) боржника;
- ліквідація банкрута.

Умови та механізм визначення юридичної особи, яка займається підприємницькою діяльністю, суб'єктом банкрутства (банкрутом) та порядок задоволення претензій кредиторів визначено законодавчо.

Ліквідація - припинення діяльності суб'єкта підприємницької діяльності, визнаного господарським судом банкрутом, з метою здійснення заходів щодо задоволення визнаних судом вимог кредиторів шляхом продажу його майна.

Ліквідація суб'єкта господарювання здійснюється ліквідаційною комісією, яка утворюється власником (власниками) майна суб'єкта господарювання чи його (їх) представниками (органами), або іншим органом, визначеним законом, якщо інший порядок її утворення не передбачений Кодексом. Ліквідацію суб'єкта господарювання може бути також покладено на орган управління суб'єкта, що ліквідується. Орган (особа), який прийняв рішення про ліквідацію суб'єкта господарювання, встановлює порядок та визначає строки проведення ліквідації, а також строк для заяви претензій кредиторами, що не може бути меншим, ніж два місяці з дня оголошення про ліквідацію.

Усі методи діагностики банкрутства поділяються на кількісні та якісні. В дослідженнях найбільш поширеними серед кількісних методів прогнозування банкрутства є зарубіжні та вітчизняні факторні моделі, де факторами виступають окремі показники фінансової діяльності підприємства.

1. П'ятифакторна модель Е. Альтмана

$$Z = 1.2X_1 + 1.4X_2 + 3.3X_3 + 0.6X_4 + 1.0X_5$$

X_1 – відношення оборотного капіталу до валюти балансу;

X_2 – відношення нерозподіленого прибутку до валюти балансу;

X_3 – відношення валового прибутку до валюти балансу;

X_4 – відношення вартості власного капіталу до вартості всіх зобов'язань;

X_5 – відношення доходу від реалізації до валюти балансу.

Якщо значення $Z < 1,8$ – тоді ймовірність банкрутства дуже висока (понад 80%);

$1,81 < Z < 2,7$ – висока (від 40% до 50%);

$2,71 < Z < 2,99$ – можлива (від 15% до 20%);

$Z > 3$ – дуже низька.

2. Модель Р. Ліса

$$Z = 0.063X_1 + 0.092X_2 + 0.057X_3 + 0.001X_4, \text{ де}$$

X_1 – відношення оборотного капіталу до всіх активів;

X_2 – відношення прибутку від реалізації до всіх активів;

X_3 – відношення нерозподіленого прибутку до всіх активів;

X_4 – відношення власного капіталу до позичкового капіталу.

Якщо значення $Z < 0,037$ – висока ймовірність банкрутства;

$Z = 0,037$ – граничне значення;

$Z > 0,037$ – низька ймовірність банкрутства.

3. Модель Р. Таффлера

$$Z = 0.53X_1 + 0.13X_2 + 0.18X_3 + 0.16X_4,$$

де

X_1 – відношення прибутку від реалізації продукції до короткострокових зобов'язань;

X_2 – відношення оборотних активів до зобов'язань;
 X_3 – відношення короткострокових зобов'язань до всіх активів;
 X_4 – відношення власного капіталу до позичкового капіталу.
 Якщо значення $Z < 0,2$ – ймовірність банкрутства досить висока;
 $0,2 < Z < 0,3$ – можливе банкрутство;
 $Z > 0,3$ – ймовірність банкрутства низька.

4. Модель Г. Спрінгейта.

$$Z = 1.03X_1 + 3.07X_2 + 0.66X_3 + 0.4X_4, \text{ де}$$

X_1 – частка оборотного капіталу в структурі активів;

X_2 – відношення чистого прибутку до виплати податків і відсотків до сукупних активів;

X_3 – відношення чистого прибутку до виплати відсотків до поточних зобов'язань;

X_4 – відношення доходу від реалізації продукції до всіх активів.

Якщо значення $Z < 0,862$ – підприємство є потенційним банкрутом;

$Z = 0,862$ – граничне значення ймовірності банкрутства;

$Z > 0,862$ – відсутність ймовірності банкрутства.

5. Модель О.О. Терещенка.

$$Z = 1.5X_1 + 0.08X_2 + 10.0X_3 + 5.0X_4 + 0.3X_5 + 0.1X_6, \text{ де}$$

X_1 – відношення грошових надходжень до зобов'язань;

X_2 – відношення валюти балансу до зобов'язань;

X_3 – відношення чистого прибутку до середньорічної суми активів;

X_4 – відношення прибутку до доходу від реалізації;

X_5 – відношення виробничих запасів до доходу від реалізації;

X_6 – відношення доходу від реалізації до основного капіталу.

Якщо $Z > 2$ – банкрутство не загрожує,

$1 < Z < 2$ – фінансова стійкість порушена,

$0 < Z < 1$ – існує загроза банкрутства.

6. Коефіцієнт Бівера.

$$\frac{\text{ЧП} - \text{НА}}{\text{ДЗ} + \text{ПЗ}}$$

де

ЧП і НА – чистий прибуток і нарахована амортизація;

ДЗ і ПЗ – довгострокові і поточні зобов'язання.

Якщо значення КБ $> 0,4$ – підприємству банкрутство не загрожує, коли протягом тривалого періоду КБ $< 0,2$ – це означає формування незадовільної структури балансу.

7. Модель А.В.Матвійчука.

$$Z = 0.33X_1 + 0.268X_2 + 0.045X_3 + 0.018X_4 + 0.004X_5 + 0.015X_6 + 0.702X_7$$

де

- X_1 – коефіцієнт мобільності активів;
- X_2 – коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості;
- X_3 – коефіцієнт оборотності власного капіталу;
- X_4 – коефіцієнт окупності активів;
- X_5 – коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами;
- X_6 – концентрації залученого капіталу;
- X_7 – коефіцієнт покриття боргів власним капіталом.

Якщо $Z < 1,104$ – виникає ймовірність фінансової кризи, яка зі зменшенням показника збільшується;

$Z > 1,104$ – фінансовий стан задовільний і низька ймовірність банкрутства.

Ситуаційні завдання

Завдання 1

Визначте порядок погашення вимог кредиторів товариства з обмеженою відповідальністю в процесі його ліквідації як банкрута на основі таких даних:

- на балансі товариства відсутнє майно, що обтяжене заставою, а виручка від реалізації всіх його активів дорівнювала 910 тис грн;
- сумарні претензії кредиторів становлять 680 тис грн;
- витрати на ведення справи — 81 тис грн;
- власний капітал ТОВ дорівнює 415 тис грн, у т. ч. 125 тис грн — непокритий збиток;
- статутний капітал сформований із внесків 3 учасників, вартість яких становить 72 тис грн.

Завдання 2

Спрогнозувати ймовірність банкрутства підприємства, використовуючи Z-розрахунок Альтмана, якщо сума витрат і запасів - 200 000 грн, грошові кошти та дебіторська заборгованість – 50 000 грн, виручка від реалізації продукції - 150 000 грн, прибуток – 75 000 грн, нерозподілений прибуток -15 000 грн., ринкова вартість всіх акцій - 500 000 грн, валюта балансу - 900 000 грн.

Завдання 3

Спрогнозувати ймовірність банкрутства підприємства, використовуючи Z-розрахунок Альтмана, якщо сума витрат і запасів - 250 000 грн, грошові кошти та дебіторська заборгованість – 75 000 грн, виручка від реалізації продукції - 150 000 грн, прибуток – 55 000 грн, нерозподілений прибуток -10 000 грн., ринкова вартість всіх акцій - 500 000 грн, валюта балансу - 750 000 грн.

Завдання 4

Спрогнозувати ймовірність банкрутства підприємства на основі двофакторної моделі, якщо сума запасів і витрат становить 150 000 грн, грошові кошти та дебіторська заборгованість - 10 000 грн, довгострокові

позикові кошти та інші пасиви - 50 000 грн, короткострокові пасиви - 55 000 грн, а валюта балансу - 350 000 грн.

Завдання 5

Підприємство оголошено банкрутом. Заборгованість кредиторам - 250 000 грн, сума активів - 150 000 грн, заборгованість із заробітної плати - 25 000 грн, плата господарському суду - 1 000 грн. Встановити розмір платежу, який буде сплачено у другу чергу:

- а) 20 000 грн;
- б) 25 000 грн;
- в) 175 000 грн.

Завдання 6

Підприємство оголошено банкрутом. Заборгованість кредиторам - 205 000 грн, сума активів - 175 000 грн, заборгованість із заробітної плати - 21 000 грн, плата господарському суду - 1 000 грн. Встановити розмір платежу, який буде сплачено у другу чергу.

Завдання 7

Спрогнозувати ймовірність банкрутства підприємства, використовуючи Зрощахунок Альтмана, якщо:

- 1) сума витрат і запасів - 200 000 грн,
- 2) грошові кошти та дебіторська заборгованість - 50 000 грн,
- 3) виручка від реалізації продукції - 150 000 грн,
- 4) прибуток - 75 000 грн,
- 5) нерозподілений прибуток - 10 000 грн.,
- 6) ринкова вартість всіх акцій - 500 000 грн,
- 7) валюта балансу - 950 000грн.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ, КОНТРОЛЮ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ СТАНУ ВИКОНАННЯ СТУДЕНТАМИ СЕМІНАРСЬКИХ (ПРАКТИЧНИХ) ЗАНЯТЬ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

При вивченні навчальної дисципліни для активізації навчального процесу на семінарських (практичних) заняттях передбачено застосування сучасних навчальних технологій, таких, як:

1. Робота в малих групах - структурування семінарських занять за формою і змістом, що створює можливості для участі кожного здобувача в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду спілкування.

2. Семінари-дискусії передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів. Найбільший ефект може бути досягнутий, якщо на практичне заняття буде запрошений фахівець-практик з питання, що винесено на обговорення. Цей метод активізації застосовується з питань, що мають проблемний характер.

3. Метод мозкового штурму – в процесі узагальнення результатів аналізу.

4. Кейс-технології – це розгляд реальної фінансово-економічної проблеми чи ситуації, що може виникнути у керівника або фінансового менеджера на підприємстві чи у фінансовій установі. У стислій формі кейс подає основні деталі ситуації та ілюструє їх розмитість та складність. Кейс-метод має багато спільного з обговоренням статей, ситуаційними вправами з публічною фінансовою звітністю, діловими іграми. Центр уваги переміщується на розвиток навичок з аналізу і прийняття рішень.

5. Ділові ігри – форма активізації здобувачів вищої освіти, за якої вони задіяні в процесі інсценізації певної виробничої ситуації у ролі безпосередніх учасників подій. Її можна визначати як імітацію господарської або іншої діяльності підприємства чи фінансової установи на ринку фінансових послуг. Основна відмінність ділових ігор від інших методів полягає в тому, що в них на наявному матеріалі і фінансовій звітності послідовно створюваних і розв'язуваних спеціальними зусиллями учасників гри ситуацій відтворюються моделі професійної фінансової діяльності.

6. Ситуаційні завдання – одна з найбільш ефективних і доступних з точки зору організації навчального процесу форм активних методів навчання. Суть його полягає у виявленні ситуації на певний момент функціонування конкретної фінансово-економічної системи (фінансова установа). Завдання здобувачів вищої освіти – комплексний аналіз і прийняття рішення у пошуку варіанта вирішення поставленого завдання.

Предметом моделювання ситуації можуть бути: економічні та фінансові процеси, наслідки їх трансформації; фінансово-економічні розрахунки (обґрунтування оптимальних рішень); наслідки прийняття управлінських рішень (зміна обсягу та напрямів діяльності, розширення

ресурсного фінансового потенціалу). Залежно від мети навчання і методичних підходів до розробки ситуацій можна застосовувати: а) прості ситуаційні завдання, що пов'язані з матеріалом однієї теми або блоком тем однієї дисципліни; б) комплексні ситуаційні завдання, які пов'язані з матеріалами декількох різноманітних тем курсу або інших дисциплін; в) проблемні ситуаційні завдання – задачі, що не мають однозначного рішення і вимагають творчого застосування раніше засвоєних принципів і методик.

В процесі формування висновків по результатах аналізу прививаються навички комплексного сприйняття фінансово-економічної ситуації, активного використання синтезу й аналізу, індукції та дедукції.

Активізація вивчення теоретичних аспектів дисципліни відбувається шляхом виконання самостійної роботи, активізація набуття практичних навиків – шляхом виконання індивідуальних завдань.

Відповідно до Положення про організацію навчання студентів НАСООА за індивідуальним графіком, здобувача 3 курсу першого (бакалаврського) рівня у разі неможливості відвідувати заняття з поважних причин, що підтверджено відповідними документами, мають змогу отримати індивідуальний графік навчання, що дає їм право, визначеним у п.2.2 Положення, бути відсутніми на лекційних, семінарських та практичних заняттях та передбачає самостійне опрацювання студентом навчального матеріалу з відповідних дисциплін.

Студент, який має право на індивідуальний графік навчання, протягом перших двох тижнів нового семестру складає графік за визначеною формою (додаток 2 до Положення), погоджує його з викладачем дисципліни.

Здобувачі, що навчаються за індивідуальним графіком повинні своєчасно та в повному обсязі виконувати задання поточного і модульного контролів на платформі Moodle. Виконання індивідуального графіку навчання є підставою для допущення здобувача до екзаменаційної сесії на загальних підставах.

Консультавання здобувачів вищої освіти, які мають індивідуальний графік навчання, здійснюється за семестровим графіком консультацій викладача. Окремий час консультавання цих здобувачів не передбачено.

За виконання індивідуального графіку навчання відповідає здобувач вищої освіти.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю здобувачів вищої освіти, усне опитування, письмовий контроль, тестовий контроль модульний контроль, (розв'язання тестових та ситуаційних завдань на платформі Moodle), підсумковий контроль.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є:

- стандартизовані тести;
- статті, тести, реферати по питаннях самостійного вивчення;
- завдання розрахункового характеру;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;

- виступи здобувачів вищої освіти на наукових заходах;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Види контролю: поточний, модульний, підсумковий.

Поточний контроль: основними формами є відповіді здобувачів вищої освіти на практичних заняттях, розв'язання тестових та ситуаційних завдань (в т. ч. на платформі Moodle). Здобувач може отримати максимально по 5 балів за виконання завдань по кожній темі (письмові відповіді на вибіркове питання до самостійного вивчення; розв'язання тестових завдань; розв'язання ситуаційних завдань).

Модульний контроль – це контроль знань здобувачів вищої освіти після вивчення логічно завершеної частини навчальної програми дисципліни змістового модуля. Модульний контроль є необхідним елементом модульно-рейтингової технології навчального процесу. Частота проведення цього виду контролю з дисципліни «Фінанси підприємств» визначена двома змістовими модулями протягом навчального семестру. Здобувач може отримати максимально 20 балів за виконання завдань двох модульних контрольних робіт.

Підсумковий контроль з дисципліни «Фінанси підприємств» проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового **екзамену** в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеного робочою програмою дисципліни. Форма проведення семестрового контролю (усна, письмова, комбінована, тестування тощо), зміст і структура контрольних завдань, критерії оцінювання зазначаються у робочій програмі навчальної дисципліни й доводяться до відома здобувачів на першому занятті. Здобувач може отримати максимально 30 балів на **екзаміні**.

Відповідно до Положення про внутрішню систему забезпечення якості освіти в НАСООА та Положення про академічну доброчесність у НАСООА у разі виявлення викладачем порушення студентом норм та правил академічної доброчесності, викладач зобов'язаний застосувати норми п.11.8.3 Положення про внутрішню систему забезпечення якості освіти в НАСООА, зокрема: «повторне проходження оцінювання (тест, контрольна робота, залік, іспит тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента (модуля) освітньої програми».

Оцінювання навчальної роботи здобувачів вищої освіти за видами:

Вид контролю	Вид навчальної діяльності	Оцінювання
ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ	Робота на практичних заняттях, у т.ч.:	максимальна оцінка – 5 балів
	доповідь з презентацією за тематикою питань самостійного вивчення дисципліни (оцінка залежить від повноти розкриття теми, якості інформації, самостійності та креативності матеріалу, якості презентації і доповіді)	
	захист практичного завдання розрахункового характеру	
	відповіді під час усного опитування, участь у навчальній дискусії, розв'язок практичних завдань	
МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ	Модульна контрольна робота 1	максимальна оцінка – 10 балів
	Модульна контрольна робота 2	максимальна оцінка – 10 балів
ДОДАТКОВА ОЦІНКА	Участь у наукових конференціях, підготовка наукових публікацій, виконання наукових досліджень тощо.	Згідно з рішенням кафедри
ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ	Розв'язання тестових завдань	максимальна оцінка – 30 балів

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ ЗДОБУВАЧІ

Поточне тестування та самостійна робота												Підсумкови й контроль	Сума
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2					Всьог о		
T1	T2	T3	T4	T5	мкр 1	T6	T7	T8	T9	мкр 2		70	30
5	5	10	5	5	10	5	5	5	5	10			

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Бали	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка
90 –100	<p>Здобувач демонструє бездоганні, повні і міцні знання навчального матеріалу в обсязі, що відповідає програмі дисципліни, правильно і обґрунтовано приймає необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях. Вміє реалізувати теоретичні положення дисципліни в практичних розрахунках, аналізувати та співставляти дані на основі набутих з даної та суміжних дисциплін знань та умінь. Має знання сучасних технологій та методи розрахунків даної дисципліни. Під час навчання при проведенні практичних занять, при виконання індивідуальних / контрольних завдань проявив вміння самостійно вирішувати поставлені завдання, активно включається в дискусію, може відстоювати власну позицію в питаннях та рішеннях, що розглядаються.</p> <p>Зменшення з 100- бальної оцінки може бути пов'язане з недостатнім розкриттям питань, що стосуються дисципліни, яка вивчається, але виходить за рамки об'єму матеріалу, передбаченого робочою програмою навчальної дисципліни, або здобувач проявляє невпевненість в тлумаченні теоретичних положень чи складних практичних завдань.</p>	<p>Високий</p> <p>Повністю забезпечує вимоги до знань, умінь і навичок що викладені в робочій програмі навчальної дисципліни. Власні пропозиції с здобувача в оцінках і вирішенні практичних задач підвищує його вміння використовувати знання які він отримав при вивчення інших дисциплін, а також знання, набуті при самостійному поглибленому вивченні питань, що відносять до дисципліни яка вивчається.</p>	Відмінно (А)
82-89	<p>Здобувач демонструє гарні знання, добре володіє матеріалом, що відповідає програмі дисципліни, робить на їх основі аналіз можливих ситуацій та вміє застосувати теоретичні положення при вирішенні практичних задач, але допускає окремі неточності. Може самостійно виправляти допущені помилки, кількість яких є незначною.</p> <p>Знає сучасні технології та методи розрахунків даної дисципліни. При виконанні індивідуальних/контрольних завдань та поясненні прийнятих рішень, дає вичерпне пояснення.</p>	<p>Достатній</p> <p>Забезпечує здобувач у самостійне вирішення основних практичних задач в умовах, коли вихідні дані в них змінюється порівняно з прикладами, що розглянуті при вивченні дисципліни.</p>	Добре (В)
74-81	<p>Здобувач в загальному добре володіє матеріалом, знає основні положення матеріалу, що відповідають програмі дисципліни, робить на їх основі аналіз можливих ситуацій та вміє застосовувати при вирішенні типових</p>	<p>Достатній</p> <p>Конкретний рівень, за вивченим матеріалом програми дисципліни. Додаткові питання про можливість</p>	Добре (С)

	практичних завдань, але допускає окремі неточності. Вміє пояснити основні положення виконаних завдань. Помилки у відповідях не є системними. Знає характеристики основних положень, що мають визначальне значення при проведенні практичних занять, при виконанні індивідуальних/контрольних завдань та поясненні прийнятих рішень, в межах дисципліни що вивчається.	використання теоретичних положень для практичного використання викликають утруднення.	
64-73	Здобувач засвоїв основний теоретичний матеріал, що передбачений програмою дисципліни та розуміє постановку стандартних практичних завдань, має пропозиції щодо напрямку їх вирішення. Розуміє основні положення, що є визначальними в курсі, може вирішувати подібні завдання тим, що розглядалися з викладачем, але допускає значну кількість неточностей і грубих помилок, які може усувати за допомогою викладача.	Середній Забезпечує достатньо надійний рівень відтворення основних положень дисципліни	Задовільно (D)
60-63	Здобувач має певні знання, передбачені програмою дисципліни, володіє основними положеннями, що вивчаються на рівні, який визначається як мінімально допустимий. З використанням основних теоретичних положень, здобувач з труднощами пояснює правила вирішення практичних завдань дисципліни. Виконання практичних / індивідуальних / контрольних завдань значно формалізовано: відсутнє глибоке розуміння роботи та взаємозв'язків з іншими дисциплінами.	Середній Є мінімально допустимий у всіх складових програми дисципліни	Задовільно (E)
35-59	Здобувач може відтворити окремі фрагменти з курсу. Незважаючи на те, що програму навчання дисципліни здобувач виконав, працював він пасивно, його відповіді в більшості є невірними, необґрунтованими. Цілісність розуміння матеріалу з дисципліни у здобувача відсутні.	Низький Не забезпечує реалізації задач, що формуються при вивченні дисципліни	Незадовільно з можливістю повторного складання (F)
0-34	Здобувач повністю не виконав вимог програми навчальної дисципліни. Його знання на підсумкових етапах навчання є фрагментарними.	Незадовільний Здобувач не підготовлений до самостійного вирішення задач, які окреслив мету та завдання дисципліни	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни (FX)

Рекомендована оцінка видів навчальної діяльності здобувачів

№ п/п	Вид навчальної діяльності	Оціночні бали
Обов'язкові бали		
1.	Виступ на семінарському занятті, участь в обговоренні питань семінару	0-5 балів
2.	Виконання та захист практичних завдань	0-5 балів
3.	Розв'язування задач, виконання вправ	0-5 балів
4.	Виконання модульних контрольних робіт	0-10 балів
5.	Підсумковий контроль	0-30 балів
6.	Інші види робіт, передбачені навчальною програмою	Згідно з розробленими критеріями на кафедрі
За вибором здобувача		
1.	Підготовка письмового реферату (не більше одного з дисципліни)	1-7 балів
2.	Участь у турі олімпіади ВНЗ	7 балів
3.	Виступ з доповіддю на студентській науковій конференції	7 балів
4.	Участь у конкурсі студентських наукових робіт	8 балів
5.	Участь у всеукраїнській предметній олімпіаді	10 балів
Заохочувальні бали		
1.	Отримання авторського свідоцтва або патенту на винахід за напрямом навчальної дисципліни	20 балів
2.	Публікація статті у фаховому виданні за напрямом навчальної дисципліни	15 балів
3.	Призове місце на Всеукраїнській предметній олімпіаді	20 балів
4.	Призове місце на університетській предметній олімпіаді	10 балів
5.	Заохочувальні бали за творчий підхід до навчання	1-5 балів

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Фінанси підприємств у загальній системі фінансів
2. Сутність та характеристика фінансів.
3. Функції фінансів підприємств
4. Сфери фінансових відносин підприємств.
5. Фінансові ресурси підприємств.
6. Функції фінансів підприємств.
7. Методи й способи формування фінансових ресурсів.
8. Джерела формування фінансових ресурсів.
9. Внутрішні й зовнішні джерела.
10. Власні, позичені та залучені кошти.
11. Державне регулювання формування фінансових ресурсів підприємств.
12. Фінансові відносини та фінансова діяльність підприємств.
13. Регулювання та організація фінансової діяльності підприємств.
14. Грошові потоки підприємств, їх сутність та класифікація.
15. Грошовий оборот та грошові розрахунки в діяльності підприємств.
16. Безготівкові операції та розрахунки підприємств.
17. Готівково-грошові розрахунки на підприємстві та сфера їх застосування.
18. Організація грошово-готівкових розрахунків.
19. Розрахунково-платіжна дисципліна, її зміст і значення для забезпечення господарської діяльності.
20. Поняття та склад майнового потенціалу підприємства.
21. Активи підприємства, їх сутність та класифікація.
22. Необоротні активи: сутність, оцінка та ефективність використання у підприємствах.
23. Характерні риси необоротних активів.
24. Склад необоротних активів.
25. Оцінка та ефективність використання необоротних активів на підприємствах.
26. Оборотні активи: сутність, склад та ефективність руху
27. Політика формування активів підприємства.
28. Визначення потреби в окремих видах активів.
29. Власні і запозичені оборотні кошти, джерела їх формування.
30. Оптимізація складу та оцінка вартості активів підприємств.
31. Джерела фінансування активів підприємства.
32. Внутрішні джерела фінансування активів підприємства.
33. Зовнішні джерела фінансування активів підприємства.
34. Методи нормування запасів сировини, матеріалів.
35. Показники ефективності використання оборотних коштів.
36. Капітал підприємства, сутність і склад.
37. Характеристика власного капіталу, його склад.
38. Позиковий капітал на підприємствах.
39. Політика формування фінансової структури та визначення загальної потреби у капіталі
40. Оцінка вартості та оптимізація фінансової структури капіталу.

41. Доходи підприємств та джерела їх формування.
42. Операційна діяльність підприємств: основна, фінансова та інвестиційна.
43. Цінова політика підприємства.
44. Класифікація витрат підприємства.
45. Собівартість продукції та поточні витрати підприємств
46. Трансакційні витрати.
47. Прибуток та фінансові результати підприємств.
48. Податковий, фінансовий та управлінський облік.
49. Поняття валового доходу.
50. Чистий прибуток (збиток).
51. Нерозподілений прибуток.
52. Формування та розподіл прибутку підприємств.
53. Оподаткування та податкова політика підприємств.
54. Непрямі податки й особливості їх впливу на фінансово-господарську діяльність суб'єктів господарювання.
55. Прямі податки й особливості їх впливу на фінансово-господарську діяльність суб'єктів господарювання.
56. Кредитування як джерело залучення фінансових ресурсів підприємствами.
57. Короткотермінове кредитування в оборотні кошти і засоби обігу.
58. Процентна політика банків.
59. Види та порядок банківського кредитування.
60. Комерційне кредитування підприємств.
61. Форми кредитних відносин підприємств.
62. Ефективність використання кредитних ресурсів та обґрунтування політики кредитування підприємств.
63. Сутність, мета та завдання оцінки фінансового стану підприємства.
64. Інформаційне забезпечення оцінки фінансового стану підприємства.
65. Необхідність і значення оцінки фінансового стану підприємства.
66. Фінансова діяльність як складова частина господарської діяльності.
67. Основні характеристики фінансового стану підприємства.
68. Оцінка показників ліквідності.
69. Сутність платоспроможності. Методика їх визначення.
70. Мета складання фінансової звітності.
71. Напрями та система показників оцінки фінансового стану підприємства.
72. Фінансова стійкість підприємства, її сутність.
73. Система показників фінансової стійкості підприємства, методика її розрахунку й оцінки.
74. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства.
75. Сутність, об'єкти, цілі та завдання фінансового планування.
76. Основні завдання фінансового планування на підприємстві.
77. Принципи фінансового планування що розкривають характер та зміст цього виду управлінської діяльності.
78. Вихідні передумови розробки фінансового плану підприємства.
79. Основні методи фінансового планування.

80. Види фінансових планів та бюджетів.
81. Зміст та структура фінансового плану підприємства.
82. Порядок розробки фінансових планів та бюджетів.
83. Виконання фінансового плану.
84. Фінансовий контроль на підприємстві.
85. Фінансова криза та банкрутство підприємств.
86. Антикризове фінансове управління.
87. Фінансові заходи упередження банкрутства.
88. Діагностика банкрутства підприємства.
89. Механізми фінансової стабілізації підприємства при загрозі банкрутства.
90. Фінансова санація підприємства.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Бедринець М. Д., Довгань Л. П. Фінанси підприємств : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 292 с.
2. Венгер В. В. Фінанси: навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 432 с.
3. Власова Н. О., Міщенко В. А., П'ятак Т. В., Кочетова Т. І., Котлярова А. В. Фінанси підприємств: підручн. за наук. ред. проф. Власової Н.О. Х.: Світ Книг, 2018. 437 с.
4. Гаватюк Л. С. Фінанси підприємств у схемах і таблицях: навч. посіб. Чернівці : Чернівецьк. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 111 с.
5. Кремень О. І., Кремень В. М. К. Фінанси: навч. посіб. для ст-ів ВНЗ. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 416 с.
6. Курило О. Б., Бондаренко Л. П., Вівчар О.Й, Чубка О.М. Фінанси підприємств: підручн. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2020. 340 с
7. Любенко Н. М. Фінанси підприємств: навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 262 с.
8. Нікола С. О. Н631 Фінанси підприємств : навч. посіб. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2020. 206 с.

Допоміжна

1. Romanchenko I., Prokopenko A., Zaichko I., Prokopenko I., Rybalko P., Bobrovytska S., Kyselyova O. Methods Of Introducing Information Technologies Into The Educational Process Of Higher Education Institutions Of Ukraine. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*, VOL.21 №5, May 2021. Pp. 16-22.
2. Zaichko I. V. An assessing the role of public financial policy in the field of culture. *Економічні горизонти*. 2020. № 4 (15). С. 4-15
3. Zaichko I. V. Methodical provision of financial security assessment of the state. *Економічні горизонти*. 2020. № 1(12). С. 15–26.
4. Zaichko I., Vysotska M., Miakyshevskaya O., Kosmidailo I., Osadchuk N. Modelling of public financial security and budget policy effects. *Journal of Computer Science and Network Security*. Vol. 21. № 9. September 2021. P. 239-246.
5. Бовш Л. А. Заїчко І. В., Безпека держави в контексті формування сприятливих умов господарювання економічних суб'єктів. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка»*. 2016. Вип. 1(5). С. 11 -17.
6. Бондарук Т. Г., Бондарук І. С. Державне регулювання розвитку малого бізнесу і його соціальної відповідальності. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту*. 2019. №3. С. 111 -119.
7. Заїчко І. В., Богріновцева Л. М. Фінансовий менеджмент в системі забезпечення діяльності збутових підприємств. *Економіка та*

8. Бондарук Т. Г., Заїчко І. В., Бондарук І. С. Діагностика фінансового стану підприємства та його інвестиційної привабливості в системі фінансового менеджменту. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту*. 2022. № 1-2. С. 62-75. URL: <http://194.44.12.92:8080/jspui/handle/123456789/6274>
9. Вербівська Л. В., Заїчко І. В., Тимченко Т. М. Управління інвестиційно-інноваційними ресурсами підприємств в реаліях цифрової економіки. *Інвестиції: практика та досвід*. № 2. 2022. С. 67-73.
10. Заїчко І. В. Бюджетна політика в системі забезпечення фінансової безпеки : дис. ...канд. екон. наук : 08.00.08. Чернігів, 2020. 265 с.
11. Заїчко І. В. Бюджетне регулювання та бюджетна політика. Теоретичні засади бюджетної політики. *Фінансова система України: актуальні проблеми розвитку* : колективна монографія. Умань : ВПЦ «Візаві», 2009. С. 80-111.
12. Заїчко І. В. Заїчко В. І. Правові аспекти діяльності та роль фінансового менеджменту підприємств в умовах війни. «*Science and Practice: Implementation to Modern Society*»: матеріали 12-ї Міжн. наук.-практ. конф. (Manchester, May 6-8, 2022). Manchester, Great Britain: Peal Press Ltd., 2022. С. 538-542.
13. Заїчко І. В. Оцінка ролі бюджетної складової у фінансовій безпеці. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2019. №3-4 (28). Р. 205-213
14. Заїчко І. В. Оцінка стану фінансових ризиків підприємств та управління ними. *Економічні проблеми сучасності та концепція сталого розвитку держави та регіонів* : матеріали Міжн. наук.-практ. конф., 21 грудня 2019 р. Львів : ГО «Львівська економічна фундація», 2019. С. 40-44.
15. Заїчко І. В. Роль бюджетної політики в забезпеченні фінансової незалежності органів місцевого самоврядування. *Наукові праці НДФІ*. 2010. №1(50). С. 47-56.
16. Заїчко І. В. Фінансова стійкість підприємств як інструмент реалізації фінансової безпеки. *Молодий вчений*. 2019. №10. С. 651-656.
17. Заїчко І. В. Оцінка зарубіжного досвіду реалізації бюджетної політики у сфері міжбюджетних відносин. *Статистика України*. 2018. Вип. №1 (80). С. 40-46.
18. Заїчко І. В., Білошкурська Н. В. Нормативно-правове та методичне підґрунтя визначення рівня забезпечення і регулювання фінансової безпеки підприємств та держави. *Економіка та суспільство*. 2021. № 34. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/991>
19. Богріновцева Л. М., Ключка О. В. Моделі ціноутворення фінансових опціонів як інструментів хеджування ризиків. *Бізнес Інформ*. 2019. № 2. С. 390-395.
20. Мальська М. П., Білоус С. В. Менеджмент організацій: теорія та практика: навч. посіб. Київ : SBA-print, 2020. 190 с.

21. Пігуль Н.Г. Сутність та значення санації підприємства в сучасних умовах господарювання. *Економіка та суспільство*. 2019. № 20. С. 359-365.
22. Крупка М. І. Фінансовий менеджмент : підручн. Львів, ЛНУ ім. І. Франка, 2019. 438 с.
23. Коваленко Ю.М. Фінансовий ринок : підручн. Т. 1 Ірпінь: Університет ДФС України, 2018. 442 с.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://www.rada.gov.ua/>
2. Офіційний сайт Урядового порталу. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>
3. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk>
4. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL: <https://www.treasurv.gov.ua/ua>
5. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Офіційний веб-сайт Державної аудиторської служби України. URL: <https://dasu.gov.ua/>
7. Офіційний портал Державної фіскальної служби України. URL: <http://sfs.gov.ua/>
8. Офіційний веб-сайт Міністерства розвитку громад та територій України. URL: <https://www.minregion.gov.ua/about/>
9. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>
10. Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/>
11. Інформаційно-аналітичний портал Українського агентства фінансового розвитку. URL: <https://ufin.com.ua/>
12. Офіційний сайт Міністерства економіки України. URL: <http://www.me.gov.ua/>
13. Сайт Асоціації українських банків. URL: <https://aub.org.ua/>